

บทบาทและอิทธิพลทางการค้าของชาวจีน ในป็นังตอนปลายศตวรรษที่ ๑๘

ชลพร พงศ์สุพัฒน์*

เกาะป็นังเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเมืองท่าอาณานิคมของประเทศอังกฤษ ซึ่งรู้จัก
รวมกันในนามของ The Straits Settlements ประกอบด้วย สิงคโปร์ ป็นัง และมะละกา ใน
ค.ศ. ๑๗๘๖ บริษัท British East India Company ได้เข้าจับจองป็นังโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะ
ใช้เกาะนี้เป็นเมืองท่าและที่พักสินค้าเพื่อช่วยให้การค้าระหว่างจีนและอินเดียซึ่งทางบริษัท
ดำเนินอยู่เป็นไปได้ด้วยดีกับทั้งยังหวังอีกด้วยว่าป็นังจะเป็นฐานให้บริษัทขยายอิทธิพล
ทางการค้าเข้าสู่คาบสมุทรมาลายูและดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย อย่างไรก็ตาม
เนื่องจากป็นังมีที่ตั้งอยู่เหนือช่องแคบมะละกาซึ่งไปมากพอสมควรจึงไม่จัดอยู่ในทำเลที่ดีพอ
ที่จะดึงดูดเรือสินค้าจำนวนมากได้ การพัฒนาของเมืองจึงเป็นไปอย่างเชื่องช้า และหลังจาก
ที่รัฐบาลอังกฤษจัดตั้งเกาะสิงคโปร์ขึ้นเป็นเมืองท่าอีกแห่งหนึ่งในบริเวณนั้นประมาณ
ค.ศ. ๑๘๑๘ บทบาทของป็นังในฐานะเมืองท่าก็ถูกจำกัดลงอีก ประมาณถึงศตวรรษที่ ๑๘
ป็นังจึงกลายเป็นศูนย์กลางการค้าให้กับบริเวณที่อยู่ใกล้เคียงจริงๆ ซึ่งได้แก่รัฐทางฝั่งตะวัน
ตกของแหลมมลายู โดยเฉพาะ เปรัก และ เคดะห์ (Perak, Kedah) ตอนใต้ของสยาม
และทางเหนือกับชายฝั่งตะวันออกของเกาะสุมาตรา ในจำนวนนี้สุมาตราจัดว่าเป็นฐาน
เศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของป็นัง โดยเป็นแหล่งผลิตพริกไทยซึ่งเป็นสินค้าออกสู่ตลาดโลกที่
สำคัญที่ป็นังรับมาส่งต่อ สำหรับบริเวณอื่นๆ ที่ได้กล่าวมาข้างนี้มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจอยู่
ในระดับน้อยมากในตอนต้นศตวรรษที่ ๑๘ อุปสรรคหลายประการทั้งด้านเศรษฐกิจและการ
เมืองจึงทำให้ป็นังไม่สามารถพิสูจน์คุณค่าของตนในฐานะเมืองท่าได้ถึงกับในหลายครั้งมี
การมองว่าป็นังเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้ม^๑

* อาจารย์ประจำภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^๑ สำหรับประวัติการค้าของเกาะป็นังในระยะต้นโปรดดู : Cowan, C.D., "Early Penang and the Rise of Singapore", *Journal of Malayan Branch Royal Asiatic Society (YMBRAS)* Vol 23, P+2, 1950; Margaret Lee (Stubbs-Brown) "Trade and Shipping in Early Penang, *Malaysia in History* Vol 21, No 2, Dec 1978.

อย่างไรก็ตาม หลังจาก ค.ศ. ๑๘๕๐ จนถึงปลายศตวรรษที่ ๑๙ การค้าของบี๊นัง กลับขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว เห็นได้จากสถิติการค้าของบี๊นังซึ่งประเมินจากราคาสินค้า^๒ ตัวอย่างเช่น ในขณะที่การค้าของบี๊นังเพิ่มจาก ๖.๕ ล้านเหรียญใน ค.ศ. ๑๘๒๒ เป็น ๗.๔ ล้านใน ค.ศ. ๑๘๕๓ หรือเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ ๑๕ การขยายตัวระหว่าง ค.ศ. ๑๘๕๓ ถึง ๑๘๗๒ เพิ่มขึ้น ๗.๔ ล้านเหรียญ เป็น ๓๗ ล้านหรือประมาณสี่เท่าตัวภายในเวลาเพียงยี่สิบปี การขยายตัวของการค้าในบี๊นังมีส่วนเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดกับการขยายตัว

ของการผลิตแร่ดีบุกเพื่อส่งออกให้กับตลาดโลกซึ่งเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน จากการพิจารณาสินค้าที่ทำรายได้เป็น ๑๒ อันดับแรก ของบี๊นังระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๘ และ ๑๘๘๙ จะเห็นว่าดีบุกทำรายได้ให้มากที่สุดทั้งที่เป็นสินค้าขาเข้าและขาออก (ดูตารางที่ ๑ และ ๒ ภาคผนวก) นอกจากนี้เพื่อพิจารณาสินค้าประเภทอื่นๆ จะพบว่าหลายชนิดก็มีส่วนเกี่ยวพันกับการผลิตดีบุก กล่าวคือ เป็นสินค้าที่ขยายตัวขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชากรที่เพิ่มขึ้นและมีกำลังซื้อมากขึ้นเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของการผลิตดีบุก สินค้า

^๒ สถิติการค้าของบี๊นังเริ่มการรวบรวมอย่างเป็นทางการเมื่อมีการจัดพิมพ์รายงานทางสถิติโดยรัฐบาลของอาณานิคมในปี ๑๘๖๗ ข้อมูลอ้างอิงในบทความรวบรวมมาจาก *Straits Settlements Blue Books of Statistic: 1867-1919* และ *Straits Settlements Annual Departmental Reports: 1896-1927* โดยแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มได้แก่ มูลค่าการค้าของบี๊นังทั้งหมดทั้งสินค้าขาเข้าและขาออก ทิศทางการกระจายการค้าสู่ตลาดคู่ค้าต่าง ๆ โดยพิจารณาจากสถิติการค้ากับแต่ละประเทศ และเพื่อให้เห็นรูปแบบชัดเจนขึ้นเราจึงจัดรวมกลุ่มประเทศขึ้นตามภูมิภาคได้แก่ ตะวันตก (อังกฤษ ยุโรป อเมริกา) เอเชีย (อินเดียและจีน) เอเชียอาคเนย์ (มาเลเซีย มาลายา สยาม พม่า) และสิงคโปร์ ภายหลังได้แยกรัฐมาลายาออกมาต่างหากเมื่อการค้ากับแหล่งนั้นขยายตัวขึ้น กลุ่มที่สามคือประเภทของสินค้าและมูลค่าที่นำเข้าหรือส่งออก ตัวเลขดังทั้งหมดจะถูกนำมาคำนวณเพื่อเทียบสัดส่วนเป็นเปอร์เซ็นต์ของการค้าทั้งหมดออกทั้งหมด

สถิติการค้าที่นำมาใช้นั้นขอบเขตอยู่ในแง่ของความน่าเชื่อถืออยู่ไม่น้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเราจำเป็นต้องใช้มูลค่าของสินค้าเป็นเครื่องวัดแทนปริมาณซึ่งไม่ได้มีการรวบรวมไว้อย่างต่อเนื่อง มูลค่าของการค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงรวดเร็วมากตามราคาของสินค้าซึ่งเป็นตัวชี้ทิศทางของการค้าได้ไม่มากนัก อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว สถิติเหล่านี้ก็เป็นข้อมูลที่มีประโยชน์สามารถชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มใหญ่ของการค้าอย่างกว้างๆ ได้ นับเป็นข้อมูลที่เป็นต่อการศึกษาประวัติศาสตร์การค้า ในบทความนี้ตัวเลขที่ใช้อ้างอิงได้มาจากข้อมูลข้างต้นทั้งสามนอกจากจะมีการอ้างอิงแหล่งข้อมูลอื่น การเทียบสัดส่วนคำนวณโดยผู้เรียบเรียง

ค้าเหล่านี้ได้แก่ ข้าว เสื้อผ้า ฝิ่น อาหาร สำเร็จรูป เนื้อสัตว์ และปลา ซึ่งผู้บริโภครายสำคัญได้แก่กรรมกรชาวจีนผู้อพยพมาสู่เหมืองแร่ในคาบสมุทรมลายู ส่วนสินค้าที่เหลือจะเป็นสินค้าประเภทเครื่องเทศและผลิตภัณฑ์เมืองร้อนอื่น ๆ ซึ่งเป็นสินค้าดั้งเดิมที่ผ่านเข้าสู่ปีนัง ได้แก่ พริกไทย ยาสูบ หนากา น้ำตาลและหนังสัตว์ เป็นต้น ในช่วงเวลาเดียวกันนี้เอง นอกจากจะมีการเปลี่ยนแปลงในประเภทของสินค้าแล้ว ทิศทางของการค้าก็เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากช่วงต้นศตวรรษที่ ๑๙ ด้วย โดยจะเห็นได้จากการศึกษาแหล่งที่มาและตลาดที่สินค้าของปีนังกระจายออกไปสู่ ในขณะที่ระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๒๘-๑๘๓๙ ปีนังทำการค้ากับประเทศและกลุ่มประเทศต่าง ๆ คิดเป็นสัดส่วนดังต่อไปนี้ อังกฤษร้อยละ ๒.๖ อินเดียร้อยละ ๔๔ จีนร้อยละ ๑๓.๔ และเอเชียอาคเนย์ (สุมาตรา สยาม มลายู และพม่า) ร้อยละ ๓๖.๕ เมื่อถึงระหว่างปี ค.ศ. ๑๘๖๒-๑๘๖๓ การค้ากับอังกฤษเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ ๑๔ อินเดียกับจีนลดลงเหลือร้อยละ ๑๐.๕ และร้อยละ ๕.๙ ตามลำดับ เอเชียอาคเนย์ร้อยละ ๓๓ และ

สิงคโปร์กับอื่น ๆ ร้อยละ ๓๒.๓^๓ จะเห็นได้ว่าจีนและอินเดียซึ่งเคยเป็นคู่ค้ากับปีนังที่สำคัญในระยะแรกได้ลดบทบาทลงโดยมีกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งสิงคโปร์เข้ามาแทนที่พร้อม ๆ กันกับการขยายตัวของการค้ากับอังกฤษ ซึ่งเป็นตลาดที่สำคัญของสินค้าขาออกจากปีนัง รูปแบบที่เกิดขึ้นตั้งแต่ต้นทศวรรษ ๑๘๖๐ นี้จะคงตัวมาตลอดจนถึงต้นศตวรรษที่ ๑๙

จากรูปแบบของการค้าที่พัฒนาขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ ๑๙ สิ่งที่น่าสนใจเป็นพิเศษคือลักษณะประเภทของสินค้าขาเข้าและขาออกซึ่งแสดงไว้ในตารางที่ ๑ และที่ ๒ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นสินค้าประเภทเดียวกัน ซึ่งหมายความว่าได้มีการนำสินค้านั้น ๆ เข้าสู่ปีนังก่อนส่งออกไป การค้าเช่นนี้เป็นรูปแบบการค้าที่เรียกว่า Entrepot Trade (การรวบรวมสินค้าเพื่อส่งต่อ) ซึ่งเป็นลักษณะของการค้าที่ดำเนินอยู่ในกลุ่มเมืองท่า Straits Settlements ทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากเมืองท่าเหล่านี้ไม่มีดินแดนที่เป็นแหล่งผลิตของตนเอง จึงมีสินค้าออกของตัวเองจริง ๆ เพียงเล็กน้อย กับทั้งมีตลาดภายในที่เล็ก จึง

^๓ ตัวเลขของปี ๑๘๒๘-๒๙ คำนวณจากตัวเลขอ้างอิงใน Cowan, C.D., "Early Penang....," pp. 193-203, สำหรับปี ๑๘๖๒-๖๓ คำนวณจากตัวเลขใน Cameron, J., *Our Tropical Possessions in Malayan India*. London, 1865. pp. 195, 197.

ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนและกระจายสินค้าของประเทศหรือรัฐอื่น เสมือนทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางนั่นเอง โดยใช้ข้อได้เปรียบด้านทำเลที่ตั้ง การมีท่าเรือน้ำลึก มีชุมชนการค้าที่สมบูรณ์และมีสถานะเป็นเมืองท่าปลอดภาษีเป็นเครื่องช่วย มีผู้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับการค้าแบบ Entrepot ของเมืองท่าเหล่านี้ว่าประกอบด้วย

การนำเข้าสินค้าประเภทเสื้อผ้า บุหรี่ เครื่องจักร และผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปอื่น ๆ จากยุโรป อเมริกา อินเดีย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อส่งต่อออกไปยังรัฐมลายู สยาม บอร์เนียว สุมাত্রาและส่วนอื่น ๆ ของคาบสมุทรมลายูด้านหนึ่งกับอีกด้านหนึ่ง ได้แก่ การเก็บรวบรวมผลิตผลเมืองร้อนต่างๆ ของรัฐในภาคพื้นนี้เพื่อนำมาเลือก คัดขนาด แปรรูปและทำการปรับปรุงอื่น ๆ ก่อนนำส่งออกต่อไปยังตลาดโลก^๔

อย่างไรก็ตาม การค้าที่ดำเนินอยู่อย่างเช่นที่ปีนังนั้นนอกจากจะเป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าพื้นเมืองกับผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากตลาดตะวันตกและเอเชียแล้ว

ยังมีจำนวนไม่น้อยที่เป็นการแลกเปลี่ยนระหว่างสินค้าพื้นเมืองด้วยกันเอง ระหว่างผลิตผลของรัฐต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และคาบสมุทรมลายู ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ การค้าข้าวซึ่งในกรณีของปีนังพ่อค้าจะรับเข้ามาจากประเทศพม่าเพื่อส่งออกต่อให้กับสุมাত্রาและรัฐมลายู เนื้อสัตว์และปลา ก็มีรูปแบบการค้าคล้ายคลึงกัน

การค้าแบบ Entrepot ของปีนังเจริญสูงสุดในสองทศวรรษสุดท้ายของศตวรรษที่ ๑๙ จากนั้นรูปแบบการค้าจะเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากขยายตัวอย่างมากของการส่งออกที่บุกประกอบกับการบุกเบิกสินค้าออกที่สำคัญอย่างใหม่ของคาบสมุทรมลายู ได้แก่ ยางพารา สินค้าทั้งสองอย่างนี้เป็นสินค้าออกที่รัฐมลายูโดยเฉพาะรัฐเปรัก และ สลังงอร์ ส่งออกมากที่สุด เป็นผลให้ปีนังซึ่งทำหน้าที่เป็นเมืองท่าส่งออกสินค้าทั้งสองนี้สู่ตลาดภายนอกเริ่มมีผลประโยชน์เกี่ยวพันกับสินค้าสองประเภทและรัฐมลายูผู้ผลิตจากสถิติการค้าพบว่าคู่ค้าการค้าที่ปีนังเคยมีคู่ค้าต่าง ๆ ในระดับที่ไม่แตกต่างกันมากนักนั้นเปลี่ยนไป ตัวอย่างเช่นใน ค.ศ. ๑๘๙๑ ปีนังมีการค้ากับกลุ่ม

^๔ Straits Settlements Trade Commission Report, 1933-34, vol. I, p. 41.

ประเทศตะวันตกคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๐.๕ อินเดียนและจีนร้อยละ ๒๑.๓ รัฐมลายูร้อยละ ๑๙.๓ และรัฐในเอเชียอาคเนย์อื่น ๆ ร้อยละ ๒๗.๙ ปี ค.ศ. ๑๙๐๙ สัดส่วนดังกล่าวกลายเป็น ร้อยละ ๓๐.๒ ร้อยละ ๑๑.๘ ร้อยละ ๒๘.๗ และร้อยละ ๑๕.๑ ตามลำดับ และในปี ค.ศ. ๑๙๒๔ บินังมีการค้ากับกลุ่มประเทศตะวันตก ร้อยละ ๓๖.๑ อินเดียนและจีน ร้อยละ ๙.๕ รัฐมลายู ร้อยละ ๓๑.๐ และรัฐเอเชียอาคเนย์อื่น ๆ เพียง ร้อยละ ๑๔.๘ เห็นได้ชัดว่าการค้ากับรัฐมลายูเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่การค้ากับคู่ค้าอื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์และเอเชียลดลง สำหรับการค้ากับตลาดตะวันตกก็เพิ่มขึ้นเช่นกัน ดังนั้นทิศทางการค้า จึงเป็นเสมือนกับว่าบินังเป็นตัวกลางระหว่างรัฐมลายูฝ่ายหนึ่งและตลาดตะวันตกอีกฝ่ายหนึ่ง แทนที่จะเป็นศูนย์กลางกระจายสินค้าจากหลาย ๆ แหล่งโดยรอบแบบเดิม กล่าวได้ว่า บินังในต้นศตวรรษที่ ๒๐ เปลี่ยนลักษณะหน้าที่จากการเป็นศูนย์กลางการค้าระบบ Entrepot มาเป็นเมืองท่าของ

รัฐมลายู (Malayan Port) อย่างค่อยเป็นค่อยไป

ในช่วงที่การค้าแบบ Entrepot รุ่งเรืองอยู่ในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ นั้น อิทธิพลทางการค้าของพ่อค้าชาวจีนในบินังจะขยายตัวขึ้นสูงส่งเช่นกัน ใน ค.ศ. ๑๘๙๑ มีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจขึ้นชุดหนึ่งเพื่อพิจารณาหาทางปรับปรุงท่าเรือของบินังซึ่งข้อมูลที่สำคัญที่คณะกรรมการชุดนี้ได้รวบรวมขึ้นคือการประเมินปริมาณการค้าที่ผ่านเข้าออกและผู้ที่ทำการค้านั้น ๆ^๕ ข้อมูลที่ได้มาช่วยยืนยันว่ากลุ่มพ่อค้าชาวจีนควบคุมกิจกรรมการค้าของบินังเป็นส่วนใหญ่ในขณะนั้น ทั้งที่เป็นการค้าระหว่างประเทศทางทะเล (Ocean-going Trade) ได้แก่การค้ากับกลุ่มประเทศตะวันตกและเอเชีย (อินเดียนและจีน) การค้าภายในหรือการค้าเลียบชายฝั่ง (Local or Coastal Trade) หมายถึงการค้าระหว่างบินังกับรัฐพื้นเมืองในเอเชียอาคเนย์กล่าวคือ พม่า สยาม สุมาตรา และมลายู

^๕ Report of the Select Committee of the Legislative Council appointed to examine Sir John Coode's Report upon the Improvement of Penang Harbour. *Straits Settlements Legislative Council Paper*. No 15, 1892, pp. c 285-c 491. (ต่อไปจะเรียกว่า รายงานคณะกรรมการปรับปรุงท่าเรือ ๑๘๙๑) รายงานฉบับนี้แสดงให้เห็นเอกสารสำคัญที่สุดที่ให้ข้อมูลอันหาได้ยากเกี่ยวกับกิจการของชาวจีนในบินัง โดยเน้นเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบินังแต่เพียงอย่างเดียวในขณะที่ยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับเมืองท่าทางสามอย่างไม่เฉพาะเจาะจง

และการค้าในระดับหมู่บ้าน (Village-based Trade) โดยพ่อค้าชาวตะวันตกซึ่งในขณะนั้นยังมีจำนวนไม่มากนักและดำเนินการค้าทางทะเลเป็นหลักจะเป็นกลุ่มสำคัญถัดไป พ่อค้าชาวตะวันตกเองก็ได้ยอมรับกับคณะกรรมการว่ากลุ่มผู้ค้าชาวจีนเป็นผู้คุมการค้าส่วนใหญ่ของปีนังอาจจะประมาณ ๒ ใน ๓ ของปริมาณสินค้าที่ผ่านเข้าออกทั้งหมด ทั้งนี้นับเฉพาะการค้าทางทะเลเท่านั้น ยังมีได้กับการค้าส่วนอื่นๆ ซึ่งชาวตะวันตกไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงอยู่แล้ว อิทธิพลของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนในขณะนั้นอยู่ในระดับที่ทำให้คณะกรรมการมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดตั้งโครงการปรับปรุงท่าเรือใดๆ คงจะไม่สามารถสำเร็จลงได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้ค้าชาวจีนผู้เป็นผู้ใช้ท่าเรือรายใหญ่นั้นเอง^๖

ข้อมูลดังกล่าวให้ภาพพจน์เกี่ยวกับขอบข่ายของธุรกิจการค้าของพ่อค้าชาวจีนในปีนังซึ่งแตกต่างจากภาพพจน์รวมๆ ที่เคยมีผู้

ให้ไว้ ในการศึกษาระบบการค้าแบบ Entrepot Trade ของเมืองท่า Straits Settlements มักจะเน้นบทบาทของพ่อค้าชาวจีนในฐานะที่เป็นคนกลางผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้ค้าชาวตะวันตกและผู้ผลิต-ผู้บริโภคพื้นเมืองเอเชียอาคเนย์ โดยพ่อค้าชาวตะวันตกจะเป็นผู้นำเข้าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่างๆ มาให้พ่อค้าชาวจีนรับช่วงนำไปจำหน่ายในลักษณะของการแลกเปลี่ยน (Barter) กับผลิตผลทางการเกษตรและวัตถุดิบอื่นๆ ของคนพื้นเมือง ผลิตผลเหล่านี้พ่อค้าชาวจีนจะรวบรวมกลับไปส่งต่อให้ผู้ส่งออกชาวตะวันตกต่อไป ความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายจึงถูกมองว่าเป็นความสัมพันธ์ที่แยกไม่ออก โดยพ่อค้าชาวจีนจะมีบทบาทในการค้าภายใน (Local Trade) ในขณะที่การค้าระหว่างประเทศ (Ocean-going Trade) จะเป็นหน้าที่ของชาวตะวันตก^๗ เนื่องจากคำอธิบายดังกล่าวมีรากฐานมาจากข้อมูลซึ่งกล่าวถึงโครงสร้างของการค้าในเมืองท่า Straits Settlements ในตอนต้นศตวรรษที่ ๒๐ เป็นเกณฑ์^๘ จึงเกิดประเด็นที่น่าศึกษา

^๖ รายงานคณะกรรมการปรับปรุงการท่าเรือ ๑๘๘, หน้า c ๒๘๘.

^๗ รายงานเขียนของ Chiang Hai Ding, *A History of Straits Settlements' Foreign Trade, 1870-1915*. Singapore, 1978. บทที่ 4.

^๘ ข้อมูลที่ใช้อ้างอิงเช่นในงานของ Chiang Hai Ding ส่วนใหญ่มาจากรายงานของผู้ตรวจการด้านการค้าชาวอังกฤษ เช่น Beale, G.A., *A Review of the Trade of British Malaya in 1928*, Rept of Oversea Trade, 1928. และจากรายงานเช่น *Straits Settlements Trade Commission Report, 1933-34*.

ว่า ขอบข่ายของธุรกิจและบทบาทของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนในปีนัง ที่ขึ้นอยู่กับตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยถูกบทบาทลงในตอนต้นศตวรรษที่ ๒๐ หรือไม่อย่างไร และการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทิศทางการค้าของปีนังจากการทำหน้าที่เป็นศูนย์กลาง Entrepot Trade สมบูรณ์แบบมาเป็นเมืองท่าของรัฐมลายูด้วยหรือไม่ โดยที่เป็นประเด็นใหญ่ที่จะต้องอาศัยการวิเคราะห์ในหลายแง่มุมและมีระยะเวลาที่จะต้องพิจารณานาน จึงไม่สามารถนำมาพิจารณาโดยละเอียด ณ ที่นี้ได้ ในส่วนต่อไปนี้จะเลือกกล่าวถึงขอบข่ายและกิจกรรมทางการค้าของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนในปีนังตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ เท่านั้น เพื่อเป็นการปูรากฐานความเข้าใจถึงลักษณะที่เป็นอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลงใดๆ จะเกิดขึ้น^๕ ซึ่งจะเน้นถึงปัจจัยที่ทำให้พ่อค้าชาวจีนมีสถานะทางการค้าที่มั่นคงสามารถแข่งขันกับผู้ค้าชาวตะวันตกได้ และจะพิจารณาด้วยว่าความมั่นคงดังกล่าวมีส่วนเกี่ยวพันหรือไม่กับรูปแบบการค้า Entrepot Trade.

ในระบบการค้าของเมืองท่า Straits Settlements ที่ปีนังเป็นส่วนหนึ่งอยู่นี้ โดย

ทั่วไปแล้ว เป็นการง่ายมากที่กลุ่มผู้ค้าชาวตะวันตกจะสามารถเข้าควบคุมกิจการการค้าระหว่างประเทศและการขนส่งทางเรือ (Ocean going Trade and Shipping) เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีการลงทุนสูง ต้องการเทคโนโลยีที่ทันสมัยเช่น เรือเดินสมุทร และต้องการการมีข่ายงานติดต่อกับประเทศทางตะวันตกและอื่น ๆ ผู้ค้าชาวตะวันตกจะได้เปรียบเนื่องจากบริษัทที่เขาเข้ามาจัดตั้งมักจะเป็นสาขาของบริษัทการค้าใหญ่ที่มีอยู่แล้วในเมืองแม่ เช่นบริษัท Boustead, Guthrie และ Borneo ของอังกฤษ เป็นต้น บริษัทเหล่านี้มีขนาดใหญ่ประกอบด้วยธุรกิจหลายสาขาทั้งฝ่ายนำเข้า ส่งออก และขายปลีกอื่นๆ และบ่อยครั้งยังทำหน้าที่เป็นตัวแทนของบริษัทเดินเรือตะวันตกอีกด้วย ในทางตรงกันข้าม การค้าของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะของผู้ทำการค้ารายย่อย (small-scale business) แต่จะมีอยู่เป็นจำนวนมาก ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ ปีนังมีห้างร้านของชาวจีนที่จัดได้ว่าสำคัญประมาณ ๖๐-๗๐ แห่ง ในขณะที่บริษัทของชาวตะวันตกมีอยู่ประมาณ ๑๐ ถึง ๑๕ แห่งเท่านั้น^๖ อย่างไรก็ตามเกือบทั้งหมดของบริษัทตะวันตกจะเป็นกิจการขนาดใหญ่ใน

^๕ Singapore and Straits Directory 1890, pp. 249-250.

ขณะที่ ๑ หรือ ๒ ในจำนวนห้างร้านของชาวจีนถึงกล่าวเท่านั้นที่มีขนาดของกิจการที่ใกล้เคียงกับบริษัทของชาวตะวันตก^{๑๐}

ถึงกระนั้นก็ตาม กลุ่มผู้ค้าชาวจีนในบ๊องก็ยังสามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในธุรกิจการค้าระหว่างประเทศและการขนส่งทางเรือในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ ได้ จากการประเมินของคณะกรรมการการทำเรือใน ค.ศ. ๑๘๙๑ พบว่า ในจำนวนสินค้าที่ผ่านเข้าออกจากบ๊องทั้งหมดประมาณ ๕๐๐,๐๐๐ ตัน ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ นั้น ๒ ใน ๕ เป็นสินค้าข้าวซึ่งสินค้าประเภทนี้ชาวจีนจะเป็นผู้ควบคุมการซื้อขายทั้งหมดรวมทั้งเป็นผู้ทำการขนส่งรายใหญ่อีกด้วย สินค้าที่เหลืออีกราว ๓๐๐,๐๐๐ ตัน นั้นมีผลิตภัณฑ์พื้นเมืองเช่นดีบุก พริกไทย เครื่องเทศ ฯลฯ ผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากยุโรปและอินเดีย และสินค้าปลีกย่อยอีกเป็นจำนวนมากที่มาจากประเทศจีน ในส่วนนี้ชาวจีนก็เป็นผู้ดำเนินการซื้อขายอยู่ถึงประมาณกว่าครึ่ง^{๑๑} ความสำเร็จของชาวจีนดังที่ได้เห็นนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบ (pattern) ของการค้าได้แก่ลักษณะของสินค้า

ที่มาและตลาดที่ส่งออกประการหนึ่ง กับวิธีดำเนินการค้า (nature of trading operation) อีกประการหนึ่ง ซึ่งในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ปัจจัยทั้งสองประการนี้อยู่ในลักษณะที่เอื้ออำนวยให้ชาวจีนผู้ซึ่งแม้จะทำการกิจการขนาดเล็กก็สามารถแข่งขันกับกิจการขนาดใหญ่ของชาวตะวันตกได้ เราจะได้นำปัจจัยทั้งสองประการมาพิจารณาโดยละเอียดต่อไป

ดังที่ได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่าในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ บ๊องมีปริมาณการค้ากับคู่ค้าในกลุ่มประเทศต่าง ๆ ในระดับที่ไม่ต่างกันมากนัก อย่างไรก็ตาม ถ้าพิจารณาในระดับภาค (Region) แล้วจะเห็นว่า การค้าส่วนใหญ่คือประมาณ ๒ ใน ๓ จะเป็นการค้ากับรัฐและประเทศในเอเชีย คือในแนวเส้นโค้งจากจีนผ่านลงสู่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้-คาบสมุทรมลายูไปยังอินเดีย ในขณะที่การค้ากับกลุ่มประเทศตะวันตกจะอยู่ในระหว่างร้อยละ ๑๕-๒๕ เท่านั้น นอกจากนั้นแล้วในแง่ของประเภทสินค้า ภูมิภาคเอเชียยังเป็นแหล่งที่มาและตลาดส่งออกของสินค้าของบ๊อง

^{๑๐} คณะกรรมการปรับปรุงการทำเรือได้พิจารณาบริษัทการค้าสำคัญของบ๊อง ๑๓ แห่ง ในจำนวนนี้มีบริษัทของชาวจีนเพียงบริษัทเดียวนอกนั้นเป็นของชาวตะวันตก

^{๑๑} รายงานคณะกรรมการปรับปรุงการทำเรือ ๑๘๙๑, หน้า C ๒๕๗ และ C ๒๕๐.

อีกเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ไม่นับตึกซึ่งเป็นสินค้าที่ออกสู่ตลาดตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ แต่ถึงแม้ว่าตึกจะเป็นสินค้าที่ทำรายได้สูงสุดให้แก่ปีนัง สัดส่วนของการค้าก็ยังตกอยู่ประมาณร้อยละ ๒๕-๓๐ ของรายได้ทั้งหมดเท่านั้น ในจำนวนสินค้าสำคัญที่เหลือ (ดูตารางที่ ๑ และ ๒) ฝิ่น ผ้าไหม อาหารสำเร็จรูป และหมาก เป็นสินค้าที่ปีนังแลกเปลี่ยนกับอินเดียและจีน ข้าว ปลาและเนื้อสัตว์มีแหล่งที่มาและตลาดส่งออกในเอเชียอาคเนย์นั่นเอง โดยเฉพาะข้าวซึ่งมีการนำเข้าและส่งออกไปเป็นปริมาณสูงสุดนั้นมาจากพม่าและนำส่งออกไปยังบริเวณสุมาตรา และมลายูโดยพ่อค้าชาวจีนทั้งสิ้น

นอกจากนี้แล้วสินค้าที่ผ่านเข้าออกจากปีนังยังมีสินค้าเบ็ดเตล็ดอีกมากมายหลายชนิดซึ่งแม้ว่าจะทำรายได้เทียบเป็นสัดส่วนแล้วจำนวนเล็กน้อยมาก แต่ก็ยอมทำให้เกิดกิจกรรมและผลกำไรทางการค้าได้จึงจำเป็นจะต้องนำมาพิจารณาด้วย

อาจกล่าวได้ว่า ในจำนวนสินค้าสำคัญของปีนัง ส่วนที่เป็นการแลกเปลี่ยนกับตลาดตะวันตก จะได้แก่ผลิตภัณฑ์เมืองร้อน กล่าวคือ ตึก น้ำตาล พริกไทย และเครื่องเทศแลกเปลี่ยนกับผ้าฝ้ายและเสื้อผ้าสำเร็จรูปเป็นหลัก

แต่แม้แต่ในจำนวนนี้เราพบว่าอินเดียและจีนก็ได้รับและส่งออกสินค้าเหล่านี้เป็นจำนวนไม่น้อย เช่น ค.ศ. ๑๘๕๐ อินเดียรับซื้อตึกจากปีนังเป็นสัดส่วนร้อยละ ๘.๔ และจีนร้อยละ ๑๓.๘ น้ำตาลถูกส่งไปยังประเทศทั้งสองถึงร้อยละ ๓๗ ในขณะที่ตลาดตะวันตกรับไปเพียงร้อยละ ๒๑.๖ พริกไทยก็เช่นกันโดยอินเดียและจีนรับไปร้อยละ ๔๓.๔ ตลาดตะวันตกร้อยละ ๓๘.๕ สำหรับผ้าฝ้ายนั้นอินเดียและจีนส่งเข้ามาที่ปีนังประมาณร้อยละ ๑๘.๖ ของสินค้าผ้าฝ้ายทั้งหมด ประเด็นสำคัญของการพิจารณารูปแบบการค้านี้ก็จะชี้ให้เห็นว่า ตลาดการค้าที่สำคัญในขณะนั้นอยู่ในแถบเอเชียซึ่งหมายความว่าไม่เกินความสามารถของพ่อค้าชาวจีนที่จะเจาะตลาดด้วยตนเองโดยการสร้างข่ายงานติดต่อโดยตรงไม่ว่าจะในรูปแบบของการตั้งบริษัทสาขาหรือการติดต่อกับตัวแทนจำหน่ายในที่นั้น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นคนพื้นเมืองเอเชียหรือชาวจีนด้วยกันนั่นเอง

จากการสำรวจรายงานผู้ทำการค้าในปีนังพบว่าบริษัทห้างร้านของชาวจีนที่สำคัญหลายแห่งมีสาขายู่ที่อินเดียและจีน สามารถในการหาตลาดภายนอกได้ด้วยตัวเอง แม้จะเป็นบางส่วนทำให้พ่อค้าชาวจีนคงความเป็นผู้นำเข้าและส่งออกรายใหญ่ได้ ทั้งยัง

สามารถทำการค้าเป็นอิสระจากชาวตะวันตก ทั้งนี้มิได้หมายความว่าชาวจีนไม่มีธุรกิจติดต่อกับผู้ค้าชาวตะวันตกที่ป็นัง เพราะที่จริงแล้วชาวจีนอีกจำนวนมากก็ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางให้กับบริษัทตะวันตกทั้งในการหาสินค้าพื้นเมืองและการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ผิดกันแต่ว่าในปลายศตวรรษที่ ๑๙ นั้นพ่อค้าชาวจีนจะมีทางเลือกและมีกำลังต่อรองมากกว่า การดำเนินธุรกิจกับชาวตะวันตกจะเป็นในลักษณะของทางเลือกทางธุรกิจมากกว่าความจำเป็น ซึ่งรูปแบบนี้จะแตกต่างจากในช่วงต้นศตวรรษที่ ๒๐ เพราะในช่วงนี้การค้าระหว่างประเทศของป็นังแทบทั้งหมดจะต้องผ่านตัวแทนจำหน่ายหรือบริษัทของชาวตะวันตก ทั้งนี้เพราะทิศทางการค้ามุ่งสู่กลุ่มประเทศตะวันตกเป็นเกณฑ์นั่นเอง

สิ่งที่ป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะทางการค้าของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนที่ถือการหนึ่งคือการเจริญเติบโตของสายการเดินเรือของชาวจีน ซึ่งพัฒนาพร้อมไปกับตลาดการค้าที่เป็ดกว้างขึ้น ชาวจีนเริ่มเปลี่ยนจากการใช้เรือสำเภา เรือใบ และเรือพื้นเมืองประเภทอื่น ๆ มาเป็นการใช้เรือกลไฟเพื่อเพิ่มประ-

สิทธิภาพในการขนส่งสินค้า จำนวนเรือเดินสมุทรที่เป็นเรือกลไฟของชาวจีนเพิ่มขึ้นจาก ๖ ลำใน ค.ศ. ๑๘๗๖ เป็น ๔๒ ลำใน ค.ศ. ๑๘๙๐^{๑๒} เรือเหล่านี้นอกจากจะวิ่งตามแถบชายฝั่งคาบสมุทรมลายู ระหว่าง พม่า มลายู และสุมาตราแล้ว ก็ยังมีจำนวนไม่น้อยที่เดินทางไปจีนและอินเดีย ได้มีการประเมินว่าจากจำนวนสินค้าทั้งหมดประมาณ ๔๗๔,๐๐๐ ตัน ที่ขึ้นลงที่ป็นังใน ค.ศ. ๑๘๙๐ ๑๕๘,๐๐๐ ตัน หรือประมาณร้อยละ ๓๓ ได้รับการขนส่งโดยเรือเดินสมุทรของชาวจีน^{๑๓} การมีสายการเดินเรือของตนเองจึงเป็นเครื่องแสดงถึงความพยายามของชาวจีน ในการที่จะใช้ผลประโยชน์จากตลาดการค้าที่เข้าถึงได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย กับทั้งยังแสดงถึงสภาพทางการค้าที่ค่อนข้างเป็นอิสระต่อตนเองอีกด้วย

นอกจากจะใช้เรือขนส่งสินค้าของตนเองแล้ว พ่อค้าชาวจีนยังสามารถเช่าเรือจากสายการเดินเรือตะวันตกที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในขณะนั้น เรือเดินสมุทรที่ผ่านมายังป็นังก่อน ค.ศ. ๑๘๙๐ ส่วนใหญ่จะเป็นเรือที่ชำนาญการวิ่งระยะสั้น ก็วิ่งไปกลับใน

^{๑๒} เรืองเดียวกัน หน้า C ๔๐๖.

^{๑๓} เรืองเดียวกัน หน้า C ๓๑๕.

แถบภูมิภาคเอเชียมากกว่าวิงระหว่างซีกโลก
ตะวันตกและตะวันออก กล่าวกันว่าใน
ทศวรรษ ๑๘๗๐ และ ๑๘๘๐ มีสายการเดิน
เรือสำคัญสี่สายที่ทำการขนส่งสินค้านอกเหนือ
ไปจากที่ได้รับการขนส่งโดยสายการเดินเรือ
จีน ได้แก่ เรือของบริษัท British India
Steam Navigation สายการเดินเรือ Apcar
และ Jardine และเรือของบริษัท Holtz^{๑๔}
ตามสายแรกเป็นสายการเดินเรือที่ทำการเดิน
เรือระยะสั้นโดยเรือของบริษัท British India
Steam Navigation จะวิ่งไปกลับระหว่าง
พม่าและช่องแคบมะละกา ในขณะที่สายของ
Apcar และ Jardine จะวิ่งระหว่าง กัลกัตตา
- ช่องแคบมะละกา - จีน นอกจากนี้ น้ำหนัก
ของปีนังยังมีเรือไม่สังกัดบริษัทอีกเป็นจำนวน
มากที่เปิดให้เช่า จากการประเมินสถิติการ
ขนส่งทางเรือพบว่า สินค้าจำนวนประมาณ
๑๐๐,๐๐๐ ตัน หรือ ๖ ใน ๕ ของปริมาณสินค้า
ของปีนังทั้งหมดได้รับการขนส่งโดยเรือไม่
สังกัดบริษัทเหล่านี้^{๑๕} ลักษณะที่กล่าวมาทั้ง
หมดของระบบการเดินเรือที่เป็นอยู่ในปีนัง
ตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ นั้นเป็นประโยชน์

ต่อพ่อค้าชาวจีน เนื่องจากยังไม่มีผลกระทบ
ของสายการเดินเรือใหญ่ ๆ ซึ่งเราจะพบว่า
เป็นลักษณะเด่นมากในระยะเวลาต่อมา การ
แข่งขันกัน ระหว่างเรือจำนวนมากเพื่อเข้ารับ
ส่งสินค้าทำให้ค่าระวางอยู่ในระดับต่ำซึ่งเป็น
ประโยชน์โดยตรงต่อพ่อค้าชาวจีนผู้ดำเนินการ
การค้าขนาดเล็ก

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของ
การค้าหรือการเดินเรือ กลไกสำคัญที่มีผลต่อ
อิทธิพลของกลุ่มพ่อค้าชาวจีนคือความสามารถ
ในการเข้าถึงและติดต่อโดยตรงกับตลาดที่ทำ
การค้า ทั้งนี้เพราะเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับ
วิชาดำเนินธุรกิจของชาวจีนซึ่งนิยมใช้ประสบ
การณ์ ความเคยชิน และการรู้จักกันเป็นส่วน
ตัวมากกว่าที่จะพึ่งกฎเกณฑ์หรือระเบียบบับ
กับอันเป็นลักษณะการทำงานของชาวตะวันตก
พ่อค้าชาวจีนคนหนึ่งได้ยกตัวอย่างเกี่ยวกับการ
ขนส่งและขนถ่ายสินค้าซึ่งแสดงถึงความนิยม
การดำเนินงานแบบตัวต่อตัวไว้ว่า ในขณะที่
ตัวแทนของเรือเดินสมุทรอังกฤษเป็นต้นจะ
ไม่ยอมมอบส่งสินค้าให้เลยถ้าไม่มีใบขนของ
(Bill of lading) ที่บริษัทเดินเรือออกให้ไว้

^{๑๔} คำบอกเล่าของ Mr J. A. Anthony เจ้าของห้าง A.A. Anthony ซึ่งตั้งกิจการอยู่ที่ปีนังตั้งแต่
ค.ศ. ๑๘๓๒ เรื่องเดียวกัน หน้า C ๔๐๖.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน หน้า C ๓๓๕.

ไปยื่น ชาวจีนจะยอมเชื่อใจในตัวผู้ส่งของมากกว่า^{๑๖} โดยปรกติเรือเดินสมุทรของชาวจีนจะมีเสมียนที่เรียกว่า ชิน ชิว (chincheu) คนหนึ่งเป็นผู้ควบคุมดูแลการขนถ่ายสินค้าต่าง ๆ เวลาขนสินค้าขึ้นเรือ เสมียนก็จะเป็นผู้ออกไปรับ เมื่อเรือมาถึงท่าเสมียนคนเดียวกันนี้เองจะเป็นผู้นำเอารายการสินค้าไปแจ้งตามผู้ส่งของต่าง ๆ ให้มารับ ในกรณีที่บางครั้งผู้ส่งของเข้าได้ขายสินค้าบางส่วนต่อให้กับพ่อค้าอื่น ๆ ไปแล้ว พ่อค้าเหล่านั้นก็สามารถมารับของจากเรือได้ด้วยตนเองโดยเอาใบส่งชื่อ (invoice) มาเบิก เสมียนก็จะจัดแบ่งสินค้าให้แก่โดยดี มีพ่อค้าชาวตะวันตกเคยตั้งข้อสังเกตว่า “เสมียนชาวจีนเหล่านี้มอบส่งสินค้าที่ขนมาจากเรือ ราวกับรู้แน่นอนทีเดียวของไหนเป็นของใคร”^{๑๗} ทั้งนี้ก็เพราะการใช้ความรู้จักกันเคยกันเป็นส่วนตัวของกลุ่มผู้ค้านั่นเอง ระบบนี้เป็นที่นิยมของชาวจีนและพ่อค้าพื้นเมืองอื่น ๆ เพราะมีความง่ายและคล่องตัว ไม่มีขั้นตอนและเอกสารจำเป็นที่ทำให้การขนถ่ายล่าช้า ชาวดัตช์ที่มีการติดต่อค้าขายกับพ่อค้าจีนมากก็มักจะยอมรับระบบนี้

ไปด้วยเพราะมีประสบการณ์ว่า ความพยายามที่จะให้ชาวจีนหันมารับวิธีการที่มีกฎข้อบังคับซับซ้อนนั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก เช่นเมื่อบริษัท Tanjong Pagar Dock ได้ปรับปรุงท่าเรือของเกาะสิงคโปร์เสียใหม่ประกอบด้วยท่าเรือที่ทันสมัยมีโกดังเก็บสินค้าที่ขนถ่ายจากเรือเพื่อให้ผู้ส่งนำใบขนของมาออกของต่อไปนั้น ไม่มีพ่อค้าชาวจีนมาใช้บริการเลย^{๑๘}

การที่กลุ่มผู้ค้าชาวจีนนิยมวิถีทางที่ปฏิบัติมาตั้งแต่เดิม นอกจากจะเป็นเพราะเบ็ดหน่ยต่อระบบขั้นตอนดังกล่าวแล้ว ก็อาจจะเป็นเพราะความหวาดโบราณด้วยอีกส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญนอกเหนือไปกว่านั้นก็คือความต้องการที่จะทำงานได้อย่างรวดเร็ว โดยเสียค่าใช้จ่ายให้น้อยที่สุด เราต้องไม่ลืมว่าธุรกิจของชาวจีนมีขนาดเล็ก และสินค้าที่พ่อค้าจีนส่งเข้าและส่งออกแม้จะเป็นจำนวนมากแต่ก็เป็นสินค้าน้ำหนัก ทำให้ไม่สามารถสู้กับค่าระวางและค่าขนถ่ายที่สูงได้ นอกจากนี้แล้วจะพบว่าพ่อค้าจีนส่วนใหญ่ค้าขายโดยระบบเงินเชื่อเป็นหลัก มักจะไม่มีทุนสำรองมากนักหรืออาจไม่มีเลย เพราะฉะนั้นการซื้อขายอย่างรวดเร็ว

^{๑๖} Mr Tan Jaik kim จากห้าง Kim Seng Co. เรื่องเดียวกัน หน้า C389-390.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน หน้า C 287.

^{๑๘} Mr J. Blair ผู้จัดการบริษัท Tanjong Pagar Dock เรื่องเดียวกัน C 379.

และค่าใช้จ่ายในการขนส่งและขนถ่ายที่ท่าจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้พ่อค้าจีนมีกำลังแข่งขันกับกิจการที่มีเงินทุนหมุนเวียนสูงของชาวตะวันตก ในเมื่อเรือของชาวจีนต้องการขนถ่ายสินค้าให้เร็วที่สุดเพื่อจะได้ออกไปรับสินค้าเที่ยวใหม่ต่อไป กฎระเบียบที่มีส่วนทำให้เกิดความล่าช้าและเพิ่มค่าใช้จ่ายจึงเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์อย่างยิ่ง ผู้เดินเรือชาวจีนจากบริษัท Chong Moh ได้กล่าวยืนยันในข้อนี้ว่า “เราอาจจะยอมรับกฎข้ออื่น ๆ ได้บ้าง แต่เราไม่สามารถยอมรับในส่วนที่จำกัดเวลาทำงาน พวกเราทำงานเวลาไหนก็ได้และทำได้ตลอดเวลา”^{๑๕}

ในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ ระบบการทำเรือของป็นังสามารถตอบสนองต่อความต้องการความคล่องตัวและค่าใช้จ่ายที่ต่ำของพ่อค้าชาวจีนได้ดี องค์ประกอบหลักของท่าเรือในตอนนั้นประกอบด้วยท่าเทียบเรือยาวเลียบฝั่งทะเลเรียกกันว่า Weld Quay ซึ่งเปิดให้เป็นสาธารณะสมบัติประชาชนมาใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ด้านหลังของท่าเทียบเรือจะมีโกดังเก็บสินค้าซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นของชาวจีน ท่า Weld Quay เป็นท่าเรือ

น้ำตื้นเรือเดินสมุทรใหญ่ ๆ เข้ามาเทียบไม่ได้ ต้องจอดกลางน้ำแล้วขนถ่ายสินค้าลงเรือลำเลียงขนส่งฝั่งอีกที^{๑๖} พ่อค้าชาวจีนมักจะมีเรือลำเลียงเหล่านี้ไว้ใช้เอง แต่ถ้าไม่มีก็สามารถเช่าได้จากผู้ประกอบการให้เข้าชาวอินเดียเรือที่มาขนถ่ายลงที่ท่า Weld Quay นี้ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้ส่งของจะเป็นผู้จ่ายค่าขนถ่ายสินค้าเอง ซึ่งก็เป็นเงินจำนวนไม่มาก เนื่องจากพ่อค้าชาวจีนจะมีเรือลำเลียงและกรรมกรเป็นของตนเองดังที่ได้กล่าวแล้ว นอกจากนี้ท่าเทียบเรือนี้ยังติดต่อกับโกดังเก็บสินค้าทำให้สะดวกในการขนย้ายสินค้าจากเรือขึ้นเก็บเลยทีเดียว เป็นการประหยัดค่าเกี่ยวหรือรถลาก รวมทั้งแรงงานกรรมกรไปได้ ในข้อนี้เป็นประโยชน์โดยตรงต่อการค้าข้าวซึ่งเป็นสินค้าน้ำหนักมาก

สำหรับผู้ที่ไม่ประสงค์หรือไม่สามารถขนถ่ายสินค้าได้เอง ก็อาจใช้บริการของบริษัทขนถ่ายสินค้าซึ่งเช่าท่าของเทศบาลส่วนที่เลยจาก Weld Quay ไปเล็กน้อยไว้ทำการนี้โดยเฉพาะ บริการของบริษัทนี้จะมีความเป็นระเบียบมากกว่าโดยผู้ขนส่งสามารถ

^{๑๕} Goh Khuan Leong จากบริษัท Chong Moh & Co. เรื่องเดียวกัน หน้า c ๔๔๕.

^{๑๖} Allen, D F, *Report on the Major Ports of Malaya* Kuala Lumpur, 1951. บทที่ ๓.

จะฝากสินค้าเก็บไว้ในโกดังของบริษัทที่ทำได้ ไม่จำเป็นต้องรีบเคลื่อนย้ายไปทันทีดังเช่นสินค้าที่ขนขึ้นที่ Weld Quay ทั้งยังมีการรับประกันการสูญหายและแตกชำรุด พ่อค้าชาวตะวันตกที่ไม่มีโกดังเก็บสินค้าของตนเองจะนิยมใช้บริการของบริษัทนี้แต่พ่อค้าชาวจีนจะไม่นิยมใช้เลย เหตุผลที่เห็นง่ายที่สุดคือความแตกต่างในด้านค่าใช้จ่าย จากการประเมินเป็นตัวอย่างของคณะกรรมการปรับปรุงการทำเรือ ค.ศ. ๑๘๘๑ พบว่าในขณะที่พ่อค้าจีนขนถ่ายข้าวขึ้นมากับโกดังเอกชนที่ Weld Quay โดยจ่ายเพียง ๓๕ เซนต์ ต่อ ๑ ตัน และจ่ายประมาณ ๔๕ เซนต์ต่อตันสำหรับสินค้าประเภทอื่น ชาวตะวันตกที่ใช้บริการของบริษัทขนถ่ายสินค้าจะต้องจ่ายถึงประมาณ ๘๔ เซนต์ต่อตัน^{๒๑} ค่าใช้จ่ายที่ต่ำกว่านี้เองก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้การค้าของชาวจีนเจริญเติบโตได้ดีมาก

ในประการสุดท้ายเราจะพบว่า ระบบการทำเรือที่ให้อิสระต่อผู้ค้าในการขนถ่ายและใช้โกดังเก็บสินค้าของตนเองนั้น เหมาะสมกับลักษณะการค้าของเมืองท่าอย่างเช่นปีนัง

ทั้งนี้เพราะสินค้าเกือบทั้งหมดที่ปีนังเป็นศูนย์กลางรับส่งอยู่นี้ ไม่สามารถนำส่งจากแหล่งที่มาออกสู่ตลาดรับซื้อได้ทันที แต่จะต้องนำมาผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ เช่น ถัดขนาด แปรรูป แก้ไขตกแต่งให้ดีขึ้น รวมทั้งบรรจุหีบห่อใหม่ให้ได้มาตรฐานอีกด้วย แม้แต่สินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากตะวันตก เช่น เสื้อผ้าก็ต้องถูกเปิดหีบห่อ ถัดเลือกมาผสมกันบรรจุใหม่ให้มีปะปนกันหลาย ๆ ชนิด ก่อนจะนำส่งในตลาดพื้นเมืองต่อไป ในการพิจารณาปรับปรุงการทำเรือ ค.ศ. ๑๘๘๐ มีผู้เสนอให้สร้างท่าเรือน้ำลึกขนาดใหญ่พร้อมโกดังเก็บสินค้าเพื่อรับสินค้าพื้นเมืองจากภายในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มาเก็บรวบรวมไว้รอเวลาส่งออกเมื่อเรือเดินสมุทรมาถึง ค่าใช้จ่ายที่ประหยัดได้จากการขนถ่ายสินค้าขึ้นลงและเคลื่อนย้ายไปมาจากโกดังสินค้าของเอกชนก็จะสามารถนำมาจ่ายเป็นค่าเช่าท่าเรือแทนได้ คณะกรรมการพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นสิ่งที่ทำไม่ได้เพราะสินค้าของปีนังจะต้องผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทำได้สะดวกกว่าในโกดังของเอกชนนั่นเอง^{๒๒} พ่อค้าชาวจีนเป็นผู้ประกอบ

๒๑ รายงานคณะกรรมการปรับปรุงการทำเรือ ๑๘๘๑ หน้า C ๒๔๔.

๒๒ เรื่องเดียวกัน หน้า C ๒๔๔.

การคัดเลือกและปรับปรุงสินค้าที่ผ่านเข้าออก
จากบ๊นังรายใหญ่ที่สุด จึงนับได้ว่าสามารถใช้
ประโยชน์จากวิถีทางของธุรกิจที่ถูกระงับ
ขึ้นมารองรับรูปแบบของการค้าแบบ En-
trepot trade ได้อย่างเต็มที่

ฉะนั้น การที่ภูมิภาคเอเชียเป็นตลาด
คู่ค้าที่สำคัญที่สุดของบ๊นังในขณะนั้นประกอบ
กับการเดินเรือที่มีการแข่งขันกันในระดับสูง
ปราศจากการผูกขาด และระบบการขนส่งขน
ถ่ายสินค้าที่มีความคล่องตัว มีค่าใช้จ่ายต่ำ
และตอบสนองต่อกรรมวิธีดำเนินการค้าที่
เป็นอยู่จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้กลุ่มผู้ค้าชาวจีน
สามารถแข่งขันกับพ่อค้าชาวตะวันตกที่เริ่ม
แผ่อิทธิพลเข้ามาสู่การค้าระหว่างประเทศของ
บ๊นังได้ แต่อิทธิพลทางการค้าของกลุ่มผู้ค้า
ชาวจีนก็มีได้หยุดอยู่เพียงเท่านั้น จากบ๊นัง สินค้า
ค้าของตลาดโลกจะกระจายไปสู่ชุมชนพื้นเมือง
ของรัฐเอเซียอาคเนย์ซึ่งถือว่าเป็นแหล่งผลิต
และตลาดภายในของบ๊นัง (Hinterlands)
แลกเปลี่ยนกับผลผลิตพื้นเมืองเพื่อนำผ่าน
บ๊นังกลับออกไปสู่ตลาดโลกอีกทีหนึ่ง การค้า
กับรัฐในเอเซียอาคเนย์หรือที่เรียกว่า การค้า
ภายในนี้มีความสำคัญควบคู่ไปกับการนำเข้า-

ส่งออกในการก่อให้เกิดการขยายตัวของการค้า
ค้าของบ๊นัง กลุ่มผู้ค้าชาวจีนเป็นผู้ควบคุม
กิจการส่วนนี้ทั้งหมด ดังจะเห็นตัวอย่างได้
จากอธิบายของนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษผู้หนึ่ง
ซึ่งกล่าวถึงบทบาทของพ่อค้าชาวจีนที่บ๊นัง
เมื่อ ค.ศ. ๑๘๗๔ ไว้ว่า

เขา [ชาวจีน] สามารถหาสิ่งใด ๆ ที่ชาว
ยุโรปต้องการได้ทุกอย่าง ในการทำ
การค้าพวกเขาเป็นผู้ที่เราจะขาดเสียไม่
ได้ เพราะพวกเขาได้สร้างเครือข่ายงาน
ติดต่อไว้ในเกือบทุกหมู่เกาะที่ผลิตภัณฑ์
ต่างประเทศเข้าไปถึง เขามีตัวแทนอยู่
ที่สุมาตรา บอร์เนียว อินโดจีน ทำหน้าที่
ที่เสาะหา รวบรวมผลผลิตโดยทำการ
แลกเปลี่ยนกับชาวพื้นเมืองผู้ซึ่งมีไม่
น้อยที่เกี่ยวข้องกันจนกระทั่งด้วยวิธี
นี้เอง ผลผลิตส่วนใหญ่ที่ออกจากบ๊นัง
ไปประเทศอังกฤษหรือประเทศอื่น ๆ
จะต้องผ่านมือพ่อค้าคนกลางชาวจีน
เสมอ....^{๒๓}

กลไกของการบริหารการค้าภายในจะ
เริ่มจากความสามารถในการเข้าควบคุมขบวน
เรือรับส่งสินค้าและผู้โดยสารเลียบชายฝั่งใน

^{๒๓} Thomson, J., *The Straits of Malacca, Indo-China and China*, p. 71.

ตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ เรือที่ใช้ในการ
คมนาคมขนส่งภายในเริ่มเปลี่ยนจาก เรือใบ
สำเภา หรือเรือพื้นเมืองอื่น ๆ มาเป็นเรือ
กลไฟขนาดเล็ก ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ มีห้างร้าน
และบุคคลชาวจีนที่ขึ้นทะเบียนว่าเป็นเจ้าของ
เรือกลไฟที่ใช้วิ่งจากปีนัง ๑๒ ราย ใน
จำนวนนี้มีบริษัทการค้าระหว่างประเทศผู้นำ
เข้าและส่งออกรายสำคัญรวมอยู่ด้วยได้แก่
บริษัท Chong Moh และ Bun Hin
Chan^{๒๔} อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่มีผลประโยชน์
ในกิจการการเดินเรือเลียบชายฝั่งมากที่สุดไม่
ใช่บริษัทเหล่านี้ แต่เป็นกลุ่มพ่อค้าที่ได้เข้า
ไปตั้งหลักแหล่งอยู่ในแหล่งผลิตต่าง ๆ ของ
เอเชียอาคเนย์ด้วยตัวเองอย่างค่อนข้างเป็นปึก
แผ่นแล้ว ตัวอย่างเช่นบริษัท Leng Chee
& Co ของ Lim Leng Chee พ่อค้าคน
สำคัญที่ควบคุมการค้าระหว่างปีนังกับรัฐ
เคดะห์ในแหลมมาลายู บริษัท Ban Joo Hin
ของ Thio Thiau Siat ผู้มีอิทธิพลทางการ
ค้าและการลงทุนกว้างที่สุดคนหนึ่งของ
สุมาตราและบริษัทโกหวน (Koe Guan &
Co) ซึ่งเป็นของตระกูลคอ (Khaw) หรือ
ตระกูล ณ ระนอง ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ
ทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในสยาม

ตอนใต้ อาจกล่าวได้ว่ากิจการเดินเรือเลียบ
ชายฝั่งของปีนังนั้นเติบโตขึ้นเพราะความต้อง
การของกลุ่มผู้ค้าที่จะสร้างความคล่องตัวใน
การติดต่อค้าสินค้านำเข้าออกระหว่างเมืองท่า
และแหล่งผลิต เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพให้
กับการค้าและการลงทุนในแหล่งที่เป็นฐาน
เศรษฐกิจของตน

การกระจายสินค้าเข้าสู่ตลาดของท้องถิ่นต่าง ๆ ในภูมิภาคเป็นงานลำดับถัดไป
ในระยะแรก ๆ ห้างร้านในปีนังอาจจะส่งตัว
แทนไปเดินสายติดต่อกับชาวพื้นเมืองโดยตรง
โดยนำผลิตภัณฑ์จากตลาดภายนอกไปแลกเปลี่ยนกับผลผลิตที่ชาวพื้นเมืองมีอยู่ บาง
ครั้งพ่อค้ารายย่อยที่ทำการค้าอิสระอื่น ๆ อาจ
ทำเช่นเดียวกันแล้วจึงนำผลผลิตที่แลกเปลี่ยน
ได้ไปขายทอดในตลาดเมืองปีนังอีกที แต่
เมื่อการค้าพัฒนาไปแล้ว เครือข่ายทางธุรกิจ
จะถูกกำหนดขึ้นอย่างเป็นแบบแผนและตาม
ขั้นตอน กล่าวคือ พ่อค้าที่ปีนังจะติดต่อกับ
ตัวแทนจำหน่ายหรือผู้ขายส่งตามศูนย์กลาง
สำคัญ ๆ ของรัฐต่าง ๆ ตัวแทนนี้จะติดต่อกับ
กับผู้ขายปลีกตามอำเภอหมู่บ้านซึ่งค้าขายโดย
ตรงกับชาวบ้านอีกทอดหนึ่ง ไม่ต่างไปนัก
จากระบบที่อาจพบเห็นได้ในปัจจุบัน สิ่งนี้

^{๒๔} Singapore and Straits Directory, 1890 pp. 213-214.

แตกต่างออกไปก็คือการคำนวณค่าธรรมเนียม^{๒๕}ทั้งหมดเป็นการขายเชื่อ (credit) และจะใช้การแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์มากกว่าใช้เงินสด ดังนั้น เจ้าของร้านค้าในหมู่บ้านจะให้ชาวบ้านซื้อของใช้ที่จำเป็นไปก่อนจนกว่าจะได้เวลาเก็บเกี่ยวผลผลิต ในขณะที่เดียวกันสินค้าที่เจ้าของร้านค้าได้มากด้วยการซื้อเชื่อจากผู้ขายส่งซึ่งซื้อเชื่อมาจากห้างร้านในปีนั้นอีกต่อหนึ่ง ผลผลิตที่ชาวบ้านนำมาชดใช้ก็จะถูกเก็บรวบรวมส่งต่อเพื่อทดแทนหนี้สินตามลำดับจนถึงมีกนายทุนใหญ่ที่ปีนั้น ระบบการขายเชื่อ^{๒๕}จึงเสมือนพันธนาการที่ผูกขาดการค้าในตลาดท้องถิ่นไว้กับนายทุนใหญ่ในปีนั้นได้อย่างแน่นแฟ้น

แม้ว่าชาวจีนจะเป็นผู้ดำเนินการค้าตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมา แต่ในแง่ของแหล่งทุนที่ก่อให้เกิดการหมุนเวียนของวงจรการค้าในระดับสูงสุดอาจมาได้ทั้งจากกลุ่มผู้ค้าชาวตะวันตกและนายทุนชาวจีน ทุนนี้อาจจะอยู่ในรูปของสินค้าที่บริษัทห้างร้านออกให้เพื่อนำไปแลกเปลี่ยน หรืออาจจะเป็นเงินสดที่พ่อค้าผู้ส่งออกใช้ซื้อสินค้าที่กลุ่มผู้ค้า

ภายในรวบรวมมาขายทอด บางครั้งพ่อค้าชาวตะวันตกจะว่าจ้างให้ชาวจีนไปจัดหาสินค้าส่งออกมาส่งต่อให้ก็เป็นได้ ในกรณีที่เงินทุนหมุนเวียนมีไม่เพียงพอ นายทุนเหล่านี้อาจกู้ยืมเงินได้จากธนาคารของชาวตะวันตกซึ่งเปิดกิจการอยู่ ๓ แห่งในขณะนั้น นายธนาคารผู้หนึ่งได้กล่าวยืนยันว่าบริษัทห้างร้านระดับแนวหน้าของปีนั้นทั้งหมดให้บริการเบิกเงินล่วงหน้าจากธนาคารโดยเอาสินค้าในโกดังที่ยังไม่ได้ขายเป็นประกัน สำหรับพ่อค้าจีนบางครั้งก็ใช้วิธีเบิกเงินเกินบัญชีเพื่อนำเงินนั้นไปลงทุน^{๒๕} ซึ่งก็ตรงกับลักษณะการค้าเงินการค้าของชาวจีนที่นิยมการซื้อขายอย่างรวดเร็วเพื่อที่จะหมุนเงินได้ทัน

อย่างไรก็ตาม สำหรับกลุ่มผู้ค้าชาวจีนนั้น จำนวนผู้ที่ใช้บริการด้านสินเชื่อของธนาคารคงจะมีอยู่ไม่มากนัก เพราะกิจการธนาคารเป็นของใหม่มีกฎระเบียบซับซ้อน มักจะไม่เป็นที่เข้าใจและนิยมของชาวจีนเช่นเดียวกับระบบการทำเรือแบบตะวันตกที่ได้กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ เนื่องจากชาวจีนทำการค้าขนาดเล็กไม่ค่อยมีหลักประกันที่

^{๒๕} Mr. W.N. Dow ผู้จัดการธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้ จำกัด และ Mr. H. Frizell ผู้จัดการธนาคารชาร์เตอร์แบงก์ของอินเดียออสเตรเลียและจีน รายงานคณะกรรมการปรับปรุงการทำเรือ ๑๘๙๑, หน้า C ๔๒๓, ๔๓๕.

เพียงพอจึงอาจไม่อยู่ในข่ายการพิจารณาให้
สินเชื่อของธนาคารก็เป็นได้ ดังนั้นแหล่งทุน
ของผู้ค้าชาวจีนจะมาจากนายทุนเชื้อชาติเดียว
กันเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่เงินทุนที่สะสมและ
หมุนเวียนอยู่ในธุรกิจหลายรูปแบบที่ชาวจีน
ดำเนินอยู่ เราไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะทำให้
ทราบแน่ชัดว่าทุนนี้มีแหล่งที่มาและกระจาย
ไปสู่ตลาดการค้าแค่ไหนอย่างไร เราสามารถ
ยืนยันได้เพียงแต่ว่าเงินทุนนี้มีอยู่และเป็น
จำนวนมาก ยกตัวอย่างได้จากคำรายงานของ
ผู้ว่าการเมืองปีนังที่ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งว่า

พวกนายทุนชาวจีนที่ปีนังนี้เป็นกลุ่มที่
ร่ำรวยถึงขนาดที่สามารถทำกิจการขาด
ทุนเป็นจำนวนมาก ๆ (จำนวนเงินที่พูด
ถึงกว่าล้านเหรียญ) แต่ก็ยังคงความมั่ง
คั่งอยู่ได้...จะเห็นการสะสมทุนของชาว
จีนในปีนังได้จากจำนวนที่ดิน อาคาร
บ้านเรือนที่ถูกจับจอง เงินทุนที่ลงไป
ในกิจการเดินเรือ และในการประมูล
ภาษีฝิ่นทั้งในและนอกอาณาเขตซึ่งชาว
จีนจากปีนังเป็นผู้ร่วมทุนอยู่^{๒๖}

การลงทุนในการประมูลเก็บภาษีอากร
ต่าง ๆ โดยเฉพาะ ฝิ่น นั้น เป็นเครื่องชี้

ให้เห็นอย่างเด่นชัดถึงปริมาณเงินทุนที่หมุน
เวียนอยู่ในระบบ เพราะหมายถึงต้นทุนจำ
นวนมากที่จะต้องลงไปเท่า ๆ กับกำไรคงาม
ที่จะได้มา เฉพาะภาษี ฝิ่นของปีนังก็มีการ
ประมูลกันประมาณปีละ ๘๕๐,๐๐๐ เหรียญ
และเคยขึ้นสูงสุดถึงล้านเหรียญระหว่าง ค.ศ.
๑๘๘๙-๑๘๙๐ เงินทุนที่จะต้องลงไปในช่วงต้น
เมื่อประมูลได้จะไม่ต่ำกว่า ๒๐๐,๐๐๐ เหรียญ
ในขณะที่กำไรที่ได้จะประมาณร้อยละ ๒๐-๓๐
ของเงินทุนหรือกว่านั้นในปีที่กิจการดำเนินไป
ได้ดีด้วย^{๒๗}

ส่วนหนึ่งของเงินทุนจากแหล่งทุน
ต่าง ๆ ของชาวจีนนี้จะกระจายเข้าสู่วงการ
ค้าโดยตรง ในขณะที่อีกส่วนหนึ่งจะถูกนำไป
ใช้ในกิจการอื่นซึ่งมีผลกระทบต่อการขยายตัว
ของการค้าเช่นกันแต่เป็นในทางอ้อม กิจการ
นั้นได้แก่การผลิตสินค้าเพื่อส่งออกตามแหล่ง
ผลิตภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ เช่น การผลิตที่บุก
น้ำตาล ยาสูบ เป็นต้น ฉะนั้น นอกเหนือ
จากการค้าระหว่างประเทศและการค้าภายใน
แล้ว การลงทุนเพื่อการผลิตจึงนับเป็นปัจจัย
อย่างหนึ่งที่ส่งเสริมอิทธิพลทางเศรษฐกิจ

^{๒๖} Penang Annual Report 1890, p. 23, 1892, p. 14.

^{๒๗} Penang Annual Report 1895, p. 4.

และการค้าของชาวจีนในปีนั้น และเมื่อพิจารณาโดยละเอียดแล้ว อาจกล่าวได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในระดับพื้นฐานที่สุด เพราะการขยายตัวของการผลิตจะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการค้าทุกระดับได้อย่างมาก กล่าวคือ ขีดความสามารถที่ปีนั้นจะค้าผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปจากตลาดภายนอกนั้นขึ้นอยู่กับพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของประชากรในรัฐพื้นเมืองเอเชียอาคเนย์ซึ่งจะส่งผลกระทบให้เกิดความต้องการและความสามารถในการแลกเปลี่ยนสินค้าแต่ความเจริญเติบโตของเศรษฐกิจในดินแดนที่ยังมีความล้าหลังในทุกๆ ด้านต้องการการลงทุนอย่างมาก ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการขยายตัวของการค้าที่เห็นได้ในปีนั้นตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความสามารถของพ่อค้าชาวจีนในการกระตุ้นให้มีการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกโดยทำหน้าที่เป็นผู้นำลงทุนเพื่อการผลิตและผู้ค้าไปพร้อมๆ กันนั่นเอง

ชาวจีนมีวิธีที่จะประสานประโยชน์ระหว่างการลงทุนเพื่อการผลิตและธุรกิจการค้าได้อย่างแนบเนียน เพราะการผลิตที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเป็นการผลิตที่พึ่งพาแรงงานกรรมกรเป็นส่วนใหญ่ การเพิ่มจำนวน

ประชากรในบริเวณแหล่งผลิตจึงเป็นประโยชน์ต่อการค้า ผู้ลงทุนชาวจีนจะเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตต่างๆ รวมทั้งกรรมกรซึ่งเป็นชาวจีนอพยพมาจากแผ่นดินใหญ่ ดังนั้นจึงอยู่ในฐานะที่จะควบคุมและแสวงหาผลประโยชน์จากการขายสินค้าจำเป็นในการดำรงชีพให้กับกรรมกรนั้นๆ เท่ากับเป็นการขยายกิจการขายส่งและขายปลีกภายในท้องถิ่น ในขณะเดียวกันก็ยังได้ผลผลิตจากแรงงานของกรรมกรเหล่านั้นนำไปส่งออกได้อีกด้วย เราเห็นตัวอย่างที่เด่นชัดที่สุดของการประสานประโยชน์เช่นนี้ได้จากกิจการเหมืองแร่ดีบุกของชาวจีนในรัฐมลายูโดยเฉพาะที่เปรักซึ่งเป็นแหล่งผลิตใหญ่ที่สุดของดีบุกที่ส่งออกจากปีนัง พ่อค้าชาวจีนที่เข้าไปเป็นนายทุนให้กับเหมืองแร่จะเป็นผู้จัดหาสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของกรรมกรเช่น ข้าว ผืน เสื้อผ้า มาให้แทนการจ่ายค่าจ้าง ซึ่งเมื่อเทียบอัตราส่วนกับสินค้าที่กรรมกรอาจหาซื้อได้ตามท้องตลาดแล้ว ราคาสินค้าที่ขายเชื่อให้เช่นนี้จะสูงกว่า

นอกจากนั้นแล้วเมื่อเหมืองแร่ให้ผลผลิต นายทุนจะได้รับส่วนแบ่งจำนวนหนึ่งในสิบของผลผลิตทั้งหมด ทั้งยังสามารถบังคับซื้อผลผลิตส่วนที่เหลือได้ในราคาที่ต่ำกว่า

ห้องตลาดอีกประมาณร้อยละ ๔. ด้วย^{๒๘} นอกจากผลประโยชน์โดยตรงที่จะได้รับดังกล่าวแล้ว การเข้ามาลงทุนยังทำให้พ่อค้าเหล่านั้นสามารถสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตลาดดิบของท้องถิ่น รู้ถึงความเป็นไปราคา และข้อมูลอื่น ๆ เราจึงพบว่าผู้ลงทุนเหล่านั้นส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นผู้นำและดูแลแร่ดิบให้กับตลาดโดยทั่วไปอีกด้วย จากจำนวนโรงถลุงแร่ ๑๔ แห่งในอำเภอลารุต (Larut) ของรัฐเปรัก ๑๐ แห่งเป็นของนายทุนจากเมืองท่า^{๒๙} ความสามารถในการแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าควบคู่ไปกับการลงทุนทำให้ชาวจีนดำเนินกิจการเหมืองแร่ต่อไปได้แม้ในขณะที่กิจการนั้นขาดทุนซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ง่ายเพราะราคาดิบในตลาดโลกนั้นเปลี่ยนแปลงขึ้นลงรวดเร็วอยู่ตลอดเวลา ในทางตรงกันข้ามเราพบว่า ชาวจีนที่เข้ามาลงทุนทำเหมืองแร่ในรัฐมาลายาตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ นั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรแม้ว่าจะมีการลงทุนสูงและ

ทำกิจการขนาดใหญ่กว่า การศึกษาเท่าที่ผ่านมามองความล้มเหลวของนักลงทุนชาวจีนตกว่าเกิดจากกำไรที่ไม่คุ้มทุนซึ่งสูงเกินความจำเป็น การบริหารงานไม่มีประสิทธิภาพและพุ่มเฟิย และอุปสรรคในการจัดหาควบคุมกรรมกร^{๓๐} อย่างไรก็ตาม การที่ชาวจีนตกมิได้เป็นผู้ควบคุมการค้าภายในและการค้าระดับท้องถิ่น จึงไม่สามารถประสานประโยชน์ระหว่างการค้าและการลงทุนได้ ทั้งยังต้องพึ่งพาเครือข่ายการกระจายสินค้าของชาวจีน ก็เป็นเหตุผลสำคัญอีกประการหนึ่งอย่างแน่นอนที่ทำให้ชาวจีนตกไม่สามารถถึงกิจการเหมืองแร่ออกมาจากการควบคุมของชาวจีนได้ตลอดช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙

นอกจากเหมืองแร่ดิบแล้ว เปรักยังเป็นรัฐที่ชาวจีนจากบีนังเข้ามาทำกิจการน้ำตาลในราวต้นทศวรรษ ๑๘๗๐ ที่จริงแล้วการทำไร่อ้อยและผลิตน้ำตาลเป็นกิจการเก่าแก่ที่ชาวจีนได้กระทำมาตั้งแต่ราว ค.ศ. ๑๘๓๐ ที่บริเวณ Province Wellesley ซึ่งเป็น

^{๒๘} กิจการเหมืองแร่ในมาลายูดู Wong Lin Ken; *The Malayan Tin Industry to 1914*, Tuson, 1965, บทที่ ๘ และ Yip Yat Hoong, *The Development of Tin-Mining Industry of Malaya*, Kuala Lumpur, University of Malaya Press, 1969, บทที่ 2.

^{๒๙} *Singapore and Straits Directory, 1890*, pp. 259-260.

^{๓๐} Wang Lin Ken, *The Malayan Tin Industry*, p. 63.

กินแดนส่วนหนึ่งของบึงน้ำแต่ตั้งอยู่บนแหลม
มาลายูติดกับเปรัก อย่างไรก็ตามกิจการนี้ได้
ถูกชาวตะวันตกเข้าควบคุมแทนที่ในระยะต่อ
มาเนื่องจากมีทุนสูงกว่าและเทคนิคการผลิตที่
ก้าวหน้า นักลงทุนชาวจีนจึงต้องหันมาเปิด
แหล่งผลิตใหม่ที่อยู่ลึกเข้ามา ใน ค.ศ. ๑๘๙๐
มีไร่อ้อยของชาวจีน ๒๑ แห่ง อยู่ที่อำเภอ
Krian ในเปรักรวมพื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด
กว่าสองหมื่นเอเคอร์^{๓๑} ในการบริหารไร่อ้อย
เหล่านี้เราจะพบการผูกขาดการค้าระหว่าง
นายทุนและกรรมกร คล้ายคลึงกันตามเหมือง
แร่ โดยนายจ้างจะจ่ายค่าจ้างล่วงหน้าให้กับ
กรรมกรเป็นสินค้าเช่น ข้าว อาหาร เพื่อที่
จะหักจากค่าจ้างเมื่อสิ้นเดือนหรือสิ้นสัญญา
ตามกรณี แม้ว่าในทางทฤษฎีถูกจ้างไม่จำเป็นต้อง
ซื้อของจากนายจ้าง แต่ในทางปฏิบัติ
แล้วลูกจ้างจะมีทางเลือกน้อยมากเพราะไร่อ้อย
ส่วนใหญ่อยู่ในที่กั้นการห่างไกลจากร้านค้า
และหลังจากที่ถูกหักค่าจ้างที่ติดค้างไว้แล้วนั้น
เงินที่เหลือจะไม่พอเพียงต่อการยังชีพ ใน
ระยะเวลาต่อมาจึงจำเป็นต้องพึ่งระบบเชื่ออีก
อย่างไม่มีที่สิ้นสุด^{๓๒} ด้วยวิธีนี้พ่อค้าชาวจีน
จึงสามารถสร้างตลาดที่จะรองรับกิจการขายส่ง

-ขายปลีกของตนและหาหลักประกันในถิ่น
ผลิตเพื่อส่งออกไปพร้อม ๆ กัน

ในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ ผู้ปกครอง
รัฐในเอเชียอาคเนย์ไม่ว่าจะเป็นชาวพื้น
เมืองเช่นในสยาม เกะหัง และรัฐอะเจห์ใน
สุมาตราตอนเหนือ หรือผู้ปกครองอาณานิคม
ชาวตะวันตกเช่นอังกฤษและดัตช์ ต่างก็ยอมรับ
ว่าการลงทุนของชาวจีนเป็นสิ่งจำเป็นต่อ
การ "เปิด" แหล่งผลิตในกินแดนของตน ผู้
ปกครองรัฐเหล่านี้ยังไม่มีฐานอำนาจทั้งทาง
ด้านการเมืองและเศรษฐกิจเพียงพอที่จะทำ
การบุกเบิกและชักจูงผลประโยชน์จากกิน
แดนที่ยังล้าหลังและห่างไกลจากศูนย์กลางของ
รัฐ ช่วงนี้จึงเป็นระยะเวลาที่ความสัมพันธ์
ระหว่างกลุ่มผู้ปกครองและพ่อค้าถึงนักลงทุน
ชาวจีนเป็นไปอย่างราบรื่น มีการแบ่งผล
ประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยการให้สัมปทาน
การผลิตและการจัดเก็บภาษีอากร อย่างหลัง
คือระบบเจ้าภาษี-นายอากร (Revenue-Farm
System) ที่เรารู้จักกันนั่นเอง ผู้ปกครอง
รัฐจะมอบอำนาจการเก็บภาษีอากรบางชนิด
ภายในเขตหนึ่ง ๆ แลกเปลี่ยนกับเงินประมุล

^{๓๑} Jackson, C., *Planters and Speculators* Kuala Lumpur, 1968, Chapt. 7-8.

^{๓๒} Straits Settlement, Labour Commission Report, 1890 in *Straits Settlement. Legislative Council Paper* No 37, 1891, p. 50.

ที่เจ้าภาษีจะจ่ายให้ จำนวนเงินที่เก็บได้เกินกว่าที่ตกลงกันไว้เป็นกำไรของผู้ลงทุน

ดังนั้น เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง เจ้าภาษีจะต้องหาวิธีกระตุ้นให้เกิดการขยายกิจกรรมการค้าการผลิตหรือการอุปโภคบริโภคเพื่อที่จะจัดเก็บภาษีให้ได้มากที่สุด บางครั้งจะมีการชักจูงหรืออพยพผู้คนเข้ามาทำมาหากินในแหล่งผลิต หรืออาจจะใช้สถานะพ่อค้าของตนให้เป็นประโยชน์ในการติดต่อขายผลผลิตหรือลงทุนให้แก่ผู้ผลิต ในรัฐที่ปกครองโดยชาวพื้นเมืองประเภทของภาษีอากรที่จัดให้มีการประมูลมักมีจำนวนมากและไม่จำกัดตายตัว สุดแล้วแต่ว่ากิจกรรมใด ๆ ในท้องถิ่นหนึ่งจะเก็บภาษีได้บ้าง อย่างไรก็ตาม ภาษีอากรที่ทำรายได้สูงสุดในบริเวณแหล่งผลิตที่อยู่รายรอบป็นังจะได้แก่ อากรฝิ่น สุรา และอากรบ่อนเบี้ย สะท้อนให้เห็นถึงแรงงานที่เข้ามาบุกเบิกแหล่งผลิตเหล่านั้นว่าเป็นของกรรมกรชาวจีนอพยพ ระบบเจ้าภาษีนายอากรนี้เป็นที่นิยมอย่างมากในบรรดาพ่อค้านักลงทุนชาวจีนเพราะให้พื้นฐานสำหรับปล่อยทุนที่มีอยู่และผลกำไรที่จะนำไปใช้ในกิจการอื่นต่อไป สำหรับกลุ่มผู้ปกครองนั้นแม้ว่าจะ

ได้รับผลประโยชน์ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วยเพราะกลไกของรัฐไม่สามารถควบคุมการทำงานของเจ้าภาษีได้เพียงพอ แต่ก็เป็นหนทางที่ดีที่สุดในทางหนึ่งที่จะดึงดูดทุนของชาวจีน โดยสรุปแล้ว ระบบนี้จึงเป็นกลไกสำคัญที่เปิดโอกาสให้นายทุนชาวจีนเข้าไปสร้างฐานทางเศรษฐกิจตามบริเวณแหล่งผลิตที่ป็นังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าอยู่ได้ เป็นการกระชับผลประโยชน์ที่เมืองท่าและแหล่งผลิตมีต่อกันผ่านระบบการค้าให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

ฉะนั้น นอกเหนือจากที่เปรี๊ยะซึ่งเป็นรัฐในอารักขาของประเทศอังกฤษถูกปกครองร่วมกับเมืองท่าอาณานิคมทั้งสามอยู่แล้ว เรายังพบร่องรอยของการถ่ายเททุนระหว่างป็นังกับแหล่งผลิตอื่น ๆ ที่รัฐเคดะห์หรือไทรบุรี กิจกรรมที่มีการลงทุนของชาวจีนมากได้แก่การผลิตข้าวซึ่งแม้ว่าจะผลิตโดยชนพื้นเมืองชาวมาเลย์แต่ก็ได้อาศัยเงินทุนจากพ่อค้าชาวจีนผ่านระบบเจ้าภาษีนายอากรเข้ามากระตุ้นให้เกิดการขยายตัวจากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อส่งออก มูลค่าของอากรค่านาในรัฐเคดะห์ เมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๙๐๐ ตกประมาณหนึ่งแสนเหรียญต่อบันับเป็นที่สามารถจากอากรฝิ่นและบ่อนเบี้ย^{๓๓} เจ้าภาษี

^{๓๓} Sharom Admat, Kedah, *Tradition and Change in a Malay State : A Study of the Economic and Political Development 1878-1923*. Monograph No. 12. JMBRAS, 1984, pp.18, 30.

นายอากรที่สำคัญที่สุดในตอนปลายศตวรรษสอง
คน ได้แก่ Lim Hin Leong และ Lim Leng
Check ก็เป็นพ่อค้าจากปีนัง ทั้งสองคนร่วมมือ
กับพ่อค้าอื่น ๆ อีกสองสามคนจัดตั้งโรงสีข้าว
แห่งแรกในบริเวณช่องแคบมะละกาขึ้นที่ปีนัง
Lim Leng Check ยังทำการเดินเรือเลียบชาย
ฝั่งและเป็นเจ้าของไร่นาสำปะหลังกว่าสองพัน
เอเคอร์อีกด้วย^{๓๔} ทั้งสองคนสร้างหลักฐาน
ที่เคอะหืออย่างเปี่ยมปึกแผ่นมีลูกหลานสืบทอด
กิจการต่อมา ลูกของ Lim Hin Leong ขยาย
กิจการโรงสีข้าว โดยจัดตั้งสาขาขึ้นที่เคอะหือ
ในขณะที่ทายาทของ Lim Leng Check สนใจ
ในการทำไร่ Lim Eow Thoon บุตรชายคน
หนึ่งได้รับตำแหน่งประธานกลุ่มชาวไร่ใน
เคอะหือในตอนต้นทศวรรษ ๑๙๒๐^{๓๕}

ในสุมาตรา ผลประโยชน์ของนายทุน
ชาวจีนจะเกี่ยวข้องกับผลิตผลทางการเกษตร
เช่น พริกไทย หมาก และยาสูบ ยาสูบเป็น
ผลิตผลที่มีการลงทุนทั้งจากชาวตะวันตกและ

ชาวจีนทำเป็นกิจการเพื่อการค้าขนาดใหญ่
ชาวจีนจากปีนังก็ได้มาลงทุนในกิจการนี้ด้วย
ในตอนต้นทศวรรษ ๑๙๖๐ แต่การลงทุนจะ
ค่อย ๆ ลดลงในระยะเวลาต่อมาเนื่องจากไม่
สามารถแข่งขันกับทุนและกลไกด้านการ
ตลาดของชาวตะวันตกได้ อย่างไรก็ตามผู้ทำ
การเพาะปลูกและกรรมกรใน ไร่ยาสูบส่วน
ใหญ่ยังคงเป็นชาวจีน เห็นได้จากสถิติการ
อพยพของชาวจีนแผ่นดินใหญ่ผ่านเมืองท่า
Straits Settlements ทั้งสามมายังสุมาตราจะ
เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนในบางครั้งทำให้เกิดการ
ขาดแคลนแรงงานกรรมกรในบริเวณแหล่ง
ผลิตอื่น ๆ ที่ปีนังเป็นศูนย์กลางอยู่^{๓๖} การ
เพิ่มของผู้อพยพชาวจีนมีผลต่อการค้าเพราะ
เท่ากับเป็นหลักประกันตลาดในสุมาตราให้กับ
ปีนังอย่างน้อยก็ในสินค้าสองประเภทได้แก่
ข้าวและฝิ่น สุมาตรา นับเป็นตลาดใหญ่ที่สุด
ที่ปีนังนำข้าวจากพม่าไปส่งต่อ สำหรับผล
ผลิตอื่นจากสุมาตราทำการเพาะปลูกโดยชาว

^{๓๔} Feldwick, W, (ed.) *Present Day Impression of the Far East and Prominent and Progressive Chinese at home and abroad* The Globe Encyclopedia Co., 1917, p. 855.

^{๓๕} Arkib Negara Malaysia. *Kedah Secretariat (Suk 1343)* No. 55 Kedah Planter Association to British Adviser, 8 August 1924.

^{๓๖} กิจการยาสูบในสุมาตรา. ดู Anthony Reid, "Early Chinese Migration into North Sumatra" ใน Jerome Ch'en and N. Tarling (eds) *Studies in the Social History of China and Southeast Asia*. 1970.

พื้นเมือง แต่มีส่วนเกี่ยวพันกับการลงทุน
ของชาวจีน สุมาตราเป็นแหล่งผลิตที่มีการ
แข่งขันกันแสวงหาผลประโยชน์ในบรรดา
เมืองต่างๆ ทั้งสิงคโปร์ บินัง และเมือง
ท่าของดัตช์ เพื่อที่จะให้แน่ใจได้ว่าจะได้มา
ซึ่งผลิตผลพอกำจำเป็นจะต้องลงทุนล่วงหน้า
ไม่ว่าจะในรูปของการส่งผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป
อาหาร หรือเงินสดแลกเปลี่ยนกับผลผลิตที่
จะได้มา ชาวจีนจากบินังเข้าไปลงทุนใน
สุมาตราในลักษณะเช่นนี้เป็นจำนวนไม่น้อย

เราพบว่าเมื่อการขยายอำนาจของดัตช์
เข้าสู่สุมาตราตอนเหนือทำให้เกิดการปะทะกับ
รัฐอะเจห์จนเป็นสาเหตุให้มีการปิดเส้นทาง
การค้าทางทะเลขึ้นนั้น พอกำจากบินังต้อง
ร่วมกันประท้วงเพราะไม่สามารถผ่านเข้าไป
รับผลิตผลที่ได้ออกทุนล่วงหน้าให้กับผู้ผลิต
ไปแล้ว^{๓๓} นอกจากการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวข้อง
กับการค้าโดยตรง ส่วนที่ผ่านระบบเจ้า
ภาษีนายอากรก็มีไม่น้อยไปกว่าในบริเวณอื่น
ผลประโยชน์ที่สืบทอดต่อมาแม้ในระยะเวลา

ที่ดัตช์เริ่มเข้ามาปกครองรัฐพื้นเมืองเหล่านี้
โดยตรง ทั้งนี้เพราะรัฐบาลดัตช์เองก็ต้องการ
พึ่งพาชาวจีนทั้งในการพัฒนาแหล่งเศรษฐกิจ
และในการส่งอาวุธเสบียงอาหารที่ใช้ในการ
ทำสงครามขยายอำนาจต่อไป พอกำคนสำคัญ
ระหว่างบินังกับสุมาตรา เช่น Thio Thiau
Siat เจ้าของบริษัทการค้าการเดินเรือ Ban
Joo Hin ที่บินังก็เป็นเจ้าภาษีรายใหญ่ให้กับ
รัฐบาลดัตช์ที่สุมาตรา^{๓๔}

สำหรับภาคใต้ของสยามนั้นเป็นแหล่ง
ลงทุนของชาวจีนทั้งจากสิงคโปร์และบินังโดย
บินังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการค้าและเมือง
ท่าให้กับบริเวณชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเช่น
ระนอง ตรัง และภูเก็ต ในขณะที่เมืองชาย
ฝั่งทะเลด้านตะวันออกเช่นนครศรีธรรมราช
และสงขลาจะติดต่อกับสิงคโปร์เป็นส่วนใหญ่
ชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกเป็นแหล่งอิทธิพล
ของตระกูลคอ (Khaw) หรือ ณ ระนองซึ่ง
ประสบผลสำเร็จในการผูกขาดเศรษฐกิจการ
ค้าในบริเวณนี้โดยการประสานประโยชน์ทั้ง

^{๓๓} Report and Minutes of Evidence taken by the Committee appointed by the Chamber of Commerce to enquire into Grievances brought forward by Traders between Penang and Sumatra, Penang Dec. 1879.

^{๓๔} M. Godley, *The Mandarin-Capitalists from Nanyang : Oversea Chinese Enterprise and the Modernization of China, 1893-1911*. Brown University Ph.d dissertation, 1973, p. 39.

ด้านการเมืองและเศรษฐกิจกับชนชั้นปกครองสูงสุดคือราชสำนักในกรุงเทพฯ ผู้บุกเบิกคนแรกของตระกูลที่เข้ามาจากปีนังคือ กอชู่เจียง ประสบความสำเร็จในการเข้าติดต่อกับราชสำนักสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อขอผูกขาดการผลิตที่บุกเบิกที่เมืองระนองเมื่อ ค.ศ. ๑๘๔๒ และได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งในรัชกาลต่อมาให้เป็นพระยารัตนเศรษฐี เจ้าเมืองระนองเมื่อ ค.ศ. ๑๘๕๔ หลังจากนั้นจนถึงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ทายาทของตระกูลอีกหลายคนก็ได้เข้ารับราชการในตำแหน่งต่าง ๆ ทั่วไปในเมืองบริเวณชายฝั่งตะวันตกโดยเฉพาะคอยับบับตรชาวยกคนหนึ่งสามารถพัฒนาเมืองตรังขึ้นเป็นศูนย์กลางการค้าที่ใหญ่ที่สุดของภาคใต้ในตอนปลายศตวรรษนี้ได้ ผลประโยชน์ของตระกูล ณ ระนองครอบคลุมการผลิตแร่ดีบุกและการจัดเก็บภาษีอากรต่าง ๆ การผูก

ขาดการค้าและการเดินเรือระหว่างปีนังกับแหล่งผลิตซึ่งประกอบไปด้วยการจัดหาและขนส่งกรรมกรเหมืองแร่เข้าบ้จจ่ายการผลิต เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ถลุงแร่และส่งออกผลผลิต บริษัทการค้าและการเดินเรือโกหยวนที่จัดตั้งขึ้นในปีนังจึงเป็นกลไกในการถ่ายเทและสะสมทุนทั้งในแหล่งผลิตและเมืองท่า^{๓๕}

ตระกูล ณ ระนองมีสถานะที่ค่อนข้างพิเศษเพราะเป็นทั้งข้าราชการของสยามและคนในบังคับอังกฤษ (British Subject) ที่ปีนังในเวลาเดียวกัน กอชู่เจียงเองไม่ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนการค้าชาวจีนที่ปีนังแต่ทายาทของเขาหลายคนก็เข้าไปมีบทบาทอยู่ที่ปีนังและใกล้ชิดสนิทสนมกับผู้ปกครองอาณานิคมชาวอังกฤษโดยเฉพาะคอซิมบี๊ลักษณะเหยียบเรือสองแคมเช่นนี้จะไม่เป็นปัญหาในขณะนั้นเพราะทั้งสำนักสยามและรัฐ

๓๕ เกี่ยวกับเรื่องราวของตระกูล ณ ระนอง โปรดดู ปลายพระหัตถ์เลขจากสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพถึงเจ้าฟ้ากรมพระนครสวรรค์วรพินิต ๒๑ พฤศจิกายน ๑๙๓๕ ใน *สาส์นสมเด็จ* เล่ม ๖ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๔) ; พงสาวดารเมืองระนอง ใน *ประชุมพงศาวดาร* เล่ม ๒๕ และ ๓๐ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ๒๕๐๖) ; J.W. Cushman, "The Khaw Group: Chinese Business in Early Twentieth Century Penang" *Journal of Southeast Asian Studies*, vol 17 No. 1 1986.

การลงทุนของชาวจีนในภาคใต้ดูงานเขียน ภาณุ ทร่งประเสริฐ เช่น *วิวัฒนาการของทุนจีนในภาคใต้* เอกสารสัมมนาเสนอในการสัมมนาวิชาการเรื่องวิวัฒนาการทุนนิยมไทย ศูนย์สารนิเทศฯ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๕ และ *วิวัฒนาการทุนจีนในนครศรีธรรมราช ประวัติศาสตร์และโบราณคดีนครศรีธรรมราช* ชุดที่ ๔ (กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์, ๒๕๒๕).

บาลอังกฤษต่างก็มองผลประโยชน์จากสถานะที่เป็นอยู่ของตระกูลนี้ ราชสำนักสยามเห็นโอกาสที่ตระกูล ณ ระนองจะช่วยตั้งเรือญาติและหุ้นส่วนทางธุรกิจอื่น ๆ ให้มาลงทุนในบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกให้มากขึ้นในขณะที่รัฐบาลอังกฤษก็มองอิทธิพลของตระกูล ณ ระนองในสยามว่าจะป็นหัวหอกให้การขยายตัวของการค้าการลงทุนจากบีนังซึ่งในที่สุดอาจหมายถึงการขยายอิทธิพลของประเทศอังกฤษเอง

ในทุกส่วนของแหล่งผลิตที่พ่อค้านักลงทุนชาวจีนจากบีนังสามารถเข้าไปตั้งฐานทางเศรษฐกิจและในทุกบริเวณที่เงินทุนของพ่อค้าชาวจีนเอื้อมไปถึงย่อมหมายถึงหลักประกันทั้งด้านตลาดการค้าของท้องถิ่นและผลผลิตที่จะส่งออกมายังบีนัง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของการค้าในเมืองท่า การขยายตัวของการลงทุนเป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การค้าของบีนังในตอนปลายศตวรรษที่ ๑๙ ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าในตอนต้นศตวรรษซึ่งเป็นระยะที่บีนังทำหน้าที่หลักเป็นเพียงเมืองท่าทางผ่านของเรือสินค้าต่าง ๆ ยิ่งการกระจายของทุนจากบีนังเข้าไปสู่แหล่งผลิตที่แตกต่างกันออกไปของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ได้มากเท่าไรก็ยิ่งจะทำให้บีนังทำหน้าที่

ที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนสินค้า (Entrepot Centre) ได้อย่างสมบูรณ์แบบขั้นเท่านั้น เพราะผลประโยชน์จะไม่ติดอยู่กับผลิตผลและความต้องการของแหล่งผลิตใด อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ความพยายามและความสามารถของพ่อค้านักลงทุนชาวจีนจากบีนังในการแสวงหาและขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในแหล่งผลิตต่าง ๆ โดยทั่วไปนั้นเองที่ทำให้การค้าแบบ Entrepot ของบีนังมีรากฐานมั่นคงตลอดปลายศตวรรษที่ ๑๙

บทบาทและอิทธิพลทางการค้าของกลุ่มผู้ค้าชาวจีนในบีนังเจริญขึ้นสูงสุดควบคู่ไปกับการที่บีนังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนการค้าให้กับบริเวณที่อยู่รายรอบและเชื่อมโยงการค้าของบริเวณภูมิภาคนี้กับตลาดภายนอก บัจจุบันที่ทำให้พ่อค้าชาวจีนมีสถานะทางการค้าที่มั่นคงในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๙ ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกันสามประการ คือความสามารถในการทำหน้าที่เป็นผู้ค้าระหว่างประเทศ ซึ่งมีรูปแบบของการค้าและวิถีทางดำเนินธุรกิจการนำเข้า-ส่งออกที่เป็นอยู่ในขณะนั้นเป็นเครื่องสนับสนุนประการหนึ่ง การเข้าควบคุมกลไกการค้าของตลาดภายในภูมิภาคอีกประการหนึ่ง องค์ประกอบทั้งสองนี้ในตัวเองจะขึ้นอยู่กับความ

สำเร็จในการแสวงหาและขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจ
 กิจในแหล่งผลิตต่าง ๆ ของภูมิภาคโดยทำหน้าที่
 เป็นพ่อค้าและนักลงทุนควบคู่กันไปอีกทอดหนึ่ง
 กลุ่มผู้ค้าชาวจีนเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการกระ
 จายการค้าและการลงทุนของบ๊องในลักษณะคัง
 กล่าวมาโดยตลอด จึงนับเป็นผู้สร้างบ๊องให้เป็น
 ศูนย์กลาง แลก เปลี่ยน สินค้า ภายในภูมิภาค
 (Regional Entrepot Centre) อย่างแท้จริง. ●

ภาคผนวก

ตารางที่ ๑

การค้าของบ๊อง : แสดงสัดส่วน ของสินค้าที่บ๊องนำเข้าเป็นมูลค่าสูงสุด ๑๒ อันดับแรก
 ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๘-๑๘๘๙ บางปี (จำนวนเลขเป็นเปอร์เซ็นต์)

ปี ค.ศ.	ดื่บูก	พริกไทย	ฝิ่น	เสื้อผ้ายาว	ข้าว	ชาสุบ	หมาก	อาหารสำเร็จรูป	หนังสือตัว	ผ้าไหม	เนอสัตว์	ปลา
๑๘๖๘	๑๘.๘	๘.๗	๑๐.๒	๑๖.๐	๒.๘	๒.๕	๒.๐	๑.๔	๑.๓	๐.๓	๐.๒	๐.๑
๑๘๗๑	๒๔.๔	๑๗.๗	๕.๕	๕.๘	๕.๔	๑.๘	๐.๕	๑.๑	๐.๕	๐.๒	๐.๓	๐.๕
๑๘๗๔	๒๑.๕	๑๑.๐	๕.๐	๑๑.๘	๕.๓	๕.๕	๑.๕	๐.๗	๐.๖	๑.๕	๐.๔	๐.๘
๑๘๗๗	๑๕.๕	๘.๒	๘.๓	๑๐.๐	๔.๗	๑๑.๕	๑.๒	๒.๑	๐.๔	๒.๔	๐.๖	๐.๘
๑๘๘๐	๒๑.๑	๕.๕	๘.๒	๑๑.๗	๑๒.๖	๓.๕	๒.๐	๑.๕	๐.๒	๓.๓	๑.๔	๑.๓
๑๘๘๓	๒๕.๒	๖.๘	๖.๕	๘.๕	๑๑.๒	๖.๘	๑.๒	๒.๑	๐.๒	๓.๓	๐.๐๘	๑.๑
๑๘๘๖	๒๔.๖	๗.๑	๔.๑	๖.๓	๑๓.๖	๑๓.๗	๑.๒	๒.๖	๐.๑	๐.๓	๐.๓	๑.๕
๑๘๘๙	๒๕.๗	๖.๖	๕.๓	๕.๓	๑๑.๖	๑.๕	๐.๖	๒.๕	๐.๒	๐.๒	๑.๓	๑.๒

ตารางที่ ๒

การค้าของบ้าน : แสดงสัดส่วนของสินค้าที่นำส่งออกเป็นมูลค่าสูงสุด ๑๒ อันดับแรก
ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๖๙-๑๘๘๙ บางปี (จำนวนเลขเป็นเปอร์เซ็นต์)

ปี ค.ศ.	ตะบัก	พริกไทย	ฝิ่น	เสื้อผ้ายาว	ข้าว	น้ำตาล	ยาสูบ	หมาก	หนังสือตัว	ปลา	จันทร์เทศ	อาหารสำเร็จรูป
๑๘๖๙	๒๐.๖	๕.๐	๗.๐	๑๒.๕	๓.๖	๖.๔	๑.๓	๓.๕	๐.๓	๑.๐	๑.๔	๑.๔
๑๘๗๑	๓๐.๔	๑๔.๐	๖.๘	๕.๔	๖.๔	๕.๐	๒.๓	๒.๐	๐.๕	๐.๗	๒.๗	๑.๑
๑๘๗๔	๒๖.๒	๑๐.๘	๗.๑	๑๑.๗	๕.๘	๖.๔	๔.๘	๒.๕	๑.๕	๑.๗	๑.๒	๐.๗
๑๘๗๗	๒๑.๖	๘.๒	๖.๔	๕.๔	๗.๓	๕.๓	๑๖.๘	๒.๒	๒.๕	๑.๕	๐.๗	๒.๑
๑๘๘๐	๒๓.๐	๖.๑	๖.๖	๔.๗	๖.๘	๑๐.๔	๘.๕	๒.๕	๓.๐	๑.๕	๐.๕	๑.๕
๑๘๘๓	๒๕.๖	๘.๑	๖.๔	๓.๗	๗.๔	๕.๕	๕.๔	๒.๓	๐.๕	๒.๔	๑.๕	๒.๑
๑๘๘๖	๒๘.๐	๘.๔	๔.๑	๕.๑	๑๓.๐	๔.๑	๕.๖	๑.๕	๑.๘	๒.๓	๑.๐	๒.๖
๑๘๘๙	๓๓.๑	๑๐.๐	๔.๕	๓.๔	๕.๕	๔.๐	๐.๖	๑.๖	๒.๖	๑.๗	๑.๔	๒.๕

ที่มาของข้อมูล : ราคาของสินค้าที่นำเข้าและส่งออกรวบรวมจาก *Straits Settlements Blue Books of Statistic 1868-1889* จำนวนเล็กน้อยโดยผู้เขียน

ต้องการมีบ้านและที่ดิน

ติดต่อ

ห้างหุ้นส่วนจำกัด บ้านและที่ดินเปรมฤทัย

ใกล้คลองเตยรามา โทร. ๒๔๕๐๒๓๖-๕

ผ่อนระยะยาว เงินดาวน์น้อย ดอกเบี้ยต่ำ